

Miten saada lapset ymmärtämään ja oppimaan turvallisuusasioita?

Anja Merenkivi

2024 Laurea

Miten saada lapset ymmärtämään ja oppimaan turvallisuusasioita?

Anja Merenkivi
Oikeudellinen erityisosaaminen ja
oikeusmuotoilu (YAMK)
Opinnäytetyö
Kesäkuu, 2024

Anja Merenkivi

Miten saada lapset ymmärtämään ja oppimaan turvallisuusasioita?

Vuosi

2024

Sivumäärä 67

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksenä oli, miten saada lapset ymmärtämään ja oppimaan turvallisuusasioita. Opinnäytetyössä tutkittiin ja kehitettiin Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukesille lastenturvallisuuteen liittyvää kokonaisuutta oikeusmuotoiluun ja palvelumuotoilu keinoin. Turvallisen elämän perusta rakennetaan jo lapsena, jonka vuoksi työn tavoitteena oli ohjata ja opastaa lapsista tulevaisuuden turvallisuusosajia. Kehittämistehtävässä etsittiin keinoja ja työkaluja, joilla lapset saadaan kiinnostumaan ja oppimaan turvallisuusasioista heitä innostavalla tavalla.

Opinnäytetyössä käytettiin sekä kvalitatiivista, että kvantitatiivista menetelmää pohjana empiiriselle sisällönanalyysille. Työn tietoperusta keskittyi lähdekirjallisuuteen kasvatopsykologiasta ja muistin toiminnasta sekä aiheeseen liittyvään lainsäädäntöön. Kirjallisuuskatsauksen lisäksi tietoa kerättiin teemahaastatteluilla, lomakemallisella verkkokyselyllä sekä tutustumalla jo olemassa oleviin materiaaleihin. Näiden materiaalien ja aineistojen yhdistämisellä ja niistä tehdyn sisällönanalyysin johtopäätöksillä työ eteni kehitysvaiheeseen, jossa etsittiin keinoja ja työkaluja, joilla turvallisuustietoa voi välittää lapsille. Kehittämisessä kuultiin myös lapsia.

Kehitystyön tuloksena syntyi turvallisuushahmo Tuke, joka toimii Tukesin turvallisuuskasvatuksen kasvona - lapsia miellyttävänä sekä innostavana turvallisuustiedonvälittäjänä. Tietoperusta, teemahaastattelut ja lomakekyselyt osoittivat kehitystyön tarpeen ja tuloksen monikäyttöisyyden.

Hahmon ja lapsille suunnatun turvallisuuskasvatuskonseptin kehittäminen Tukesissa ei lopu opinnäytetyön valmistumiseen, vaan hahmon, opetusmateriaalien sekä vierailukonseptien kehittäminen jatkuu.

Asiasanat: turvallisuus, lapset, kasvatatus

Anja Merenkivi

How To Get Children To Understand and Learn Safety Issues?

Year

2024

Pages

67

The research question of the thesis was how to make children understand and learn safety issues. In the thesis, a comprehensive entity related to child safety was investigated and developed for the Safety and Chemicals Agency, Tukes, through the means of legal design and service design. The foundation of a safe life is built during childhood, which is why the objective of the work was to guide and instruct children to become future safety experts. The development task, methods and tools sought to engage children and help them learn about safety issues in an exciting way.

Both qualitative and quantitative methods were used in the thesis as a basis for empirical content analysis. The theoretical framework of the work focuses on source literature on educational psychology and memory function, as well as related legislation. In addition to the literature review, information was gathered through thematic interviews, a form-based online survey, and familiarization with already existing materials. By combining and analyzing these materials, the work progressed to the development phase, where methods and tools were sought to convey safety information to children. Children were also consulted in the development process.

As a result of the development work, the safety character Tuke was created. Tuke acts as the face of Tukes' safety education - a safety information provider that pleases and inspires children. The theoretical framework, thematic interviews, and questionnaires highlighted the need for development work and the versatility of the outcome.

The development of the character and the safety education concept for children at Tukes does not conclude with the completion of the thesis but continues with the refinement of the character, teaching materials, and visitation concepts.

Keywords: safety, children, education

Sisällys

1	Johdanto.....	7
1.1	Kehittämistyön tavoite	8
1.2	Kehittämistyön aiheen rajaaminen	9
1.3	Käytetyt tutkimusmenetelmät	9
1.4	Eettisyys ja luotettavuus	11
2	Tietoperusta	12
2.1	Oikeusmuotoilu juridisten asioiden selkeyttäjänsä.....	12
2.1.1	Kielitietoinen viranomainen.....	13
2.1.2	Kielitietoisuus varhaiskasvatuksessa	13
2.2	Lapsikeskeinen palvelumuotoilu	16
2.3	Lainsäädäntöä tutkimuksen taustalla	17
2.4	Omistusoikeudet	17
2.4.1	Tekijänoikeus ja lähioikeus	18
2.4.2	Tavaramerkkioikeus ja mallisuoja.....	18
2.5	Oppimisen kasvatustieteologia ja muisti	19
2.5.1	Piagetin kehitysvaiheet	19
2.5.2	Vygotski ja kulttuurihistoria	21
2.5.3	Muisti	22
2.6	Tiedon kerääminen	23
2.6.1	Keimolanmäen päiväkodin opettajien haastattelu.....	23
2.6.2	Verkkokysely	26
2.6.3	Aikaisempia turvallisuuskampanjoita ja aineistoja lapsille.....	30
3	Kehittäminen.....	35
3.1	Kohti turvallisuushahmoa	36
3.1.1	Lapsimessut 2023	37
3.1.2	Hahmoäänestys	38
3.2	Hahmon toteutus.....	41
3.2.1	Hahmoasu.....	42
3.2.2	Hahmon nimi	43
3.3	Hahmon profiili, materiaalit ja seikkailut	44
3.3.1	Oheismateriaalit	44
3.3.2	Vierailu koululuokalla	45
3.4	Yhteistyöt eri tahojen kanssa	46
4	Pohdintaa ja tulevaisuuden näkymiä	47
5	Jälkisanat.....	50
	Lähteet.....	51

Kuvat	54
Kuviot	54
Liitteet	55

1 Johdanto

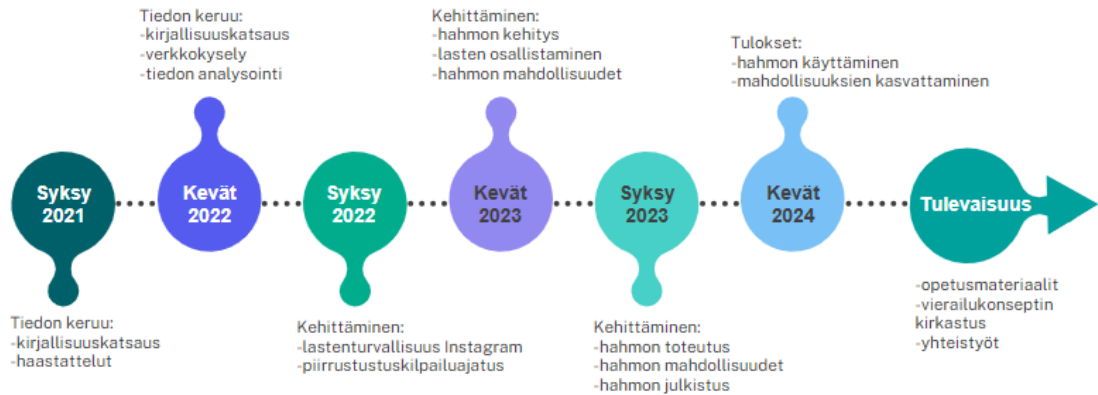
Turvallisuustietoa jaetaan monilta tahoilta aikuisille, mutta voimme vaikuttaa jo nyt tulevien aikuisten ajattelumaailmaan. Lapset oppivat jo varhain asioita, joita kantavat mukanaan myös aikuisena.

Työskentelen Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukesissa, jossa tehtäviini kuuluvat lelujen ja muiden lastentuotteiden markkinavalvonta sekä yritysten ja kuluttajien ohjaaminen ja neuvonta. Olen aloittanut työurani asiakaspalvelutehtävissä ja nuorena opittu palvelualttius ei ole ajansaatossa kadonnut. Olen virkaurani aikana halunnut kohdata valvonta- ja neuvonta-asiakkaat nimenomaan asiakkaina ja palvella heitä parhaani mukaan. Tukesin asiakkaita ovat myös kansalaiset, eli kuluttajat. Koska oma substanssiosaamiseni ja mielenkiintoni kohdistuu lasten tuotteisiin ja lasten turvallisuuteen, aloin jo vuosia sitten pitää aiheeseen keskittyvää tiliä Facebookissa ja Twitterissä (nykyinen X). Palaute, varsinkin kuluttajat paremmin tavoitettavan Facebookin suhteen, oli positiivista ja useat kokivat tilin hyödylliseksi.

Aloin opiskella oikeusmuotoilua, koska halusin kehittyä ja kehittää omaa ja viraston ulosantia selkeämpään ja vieläkin parempaan asiakaspalveluun. Opintojen edetessä halusin ottaa opinnäytetyössäni huomioon kuluttajaryhmän pienimmät, eli lapset, ja kehittää heidän turvallisuustietoisuuttaan.

Opinnäytetyöni tavoitteena on oikeus- ja palvelumuotoilun avulla tuoda lapsille turvallisuustietoisuutta esimerkiksi leluihin ja kodin turvallisuusasioihin liittyen. Tukes on tehnyt aikuisille suunnatun Turvallinen koti lapselle -verkkosivuston, joka sisältää paljon aiheita myös lapsille kerrottavaksi, kunhan ne esitetään lapsille sopivalla tavalla. Koska opinnäytetyö on kehittämistyö, erityisesti palvelumuotoilun keinoin, on tärkeää osallistaa lapset, perheet ja lasten kanssa työskentelevät kehitystyöhön. Toteutin tämän haastatteluilla ja verkkokyselyllä, ja myöhemmässä vaiheessa lapset osallistettiin kertomaan mielipiteensä kehitystyön ideoista.

Opinnäytetyössä oikeusmuotoilu kulkee taustalla osana prosessia, jonka tavoitteena on muuttaa kohderyhmän, eli lasten ja osin myös perheiden, käyttäytymismallia. Viranomaisen viestistä tehdään ymmärrettävää kohderyhmälle, jolloin turvallisuustietämys lisääntyy.

Kuva 1: Kehitystyön aikajana

Kehitystyöni on ollut ajallisesti pitkä prosessi. Aloitin tiedonkeruun kirjallisuuteen tutustuen sekä haastatteleamalla päiväkodin kasvattajia loppuvuodesta 2021. Keväällä 2022 jatkoin tiedon keräämistä kirjallisuuden ja verkkokyselyn avulla sekä analysoin kerättyä tietoa jatkoa varten. Saman vuoden syksyllä alkaneeseen kehittämisosioon kuului sosiaalisen median aikaisempaa laajempi ja aktiivisempi käyttäminen sekä ensimmäinen askel kohti turvallisuushahmoa piirrustuskilpailun ideoinnin parissa. Keväällä 2023 kehittäminen otti ison askeleen, ja lapset osallistettiin mukaan turvallisuushahmon kehittämiseen suosikkiahmoäänestyksellä. Hahmoa kehitettiin konseptitasolla ja turkoosi saukkohahmo ”asteli” ulos ompelimesta syksyllä 2023. Loppuvuodesta hahmo julkistettiin ja kevään 2024 aikana olemme tehneet muutamia vierailuja erilaisiin tapahtumiin sekä koululuokkiin.

Hahmon ja lapsiin suunnatun turvallisuuskasvatuskonseptin kehittäminen Tukesissa ei lopu tämän opinnäytetyön valmistumiseen, vaan kehittäminen hahmon, opetusmateriaalien sekä vierailukonseptien kanssa jatkuu. Lisäksi tavoite on lisätä yhteistyötä lasten ja perheiden kanssa toimivien yhdistysten, liittojen ja muiden tahojen kanssa.

1.1 Kehittämistyön tavoite

Kehittämistyön tavoitteena on löytää tapa, jolla voidaan lisätä turvallisuustietoisuutta lapsille lasten tasoisesti ja lapsia miellyttävillä keinoilla. Turvallisuustietoa jaetaan aikuisille monilta tahoilta, mutta suoraan lapsiin kohdistuva turvallisuuskasvatus on jäänyt vähemmälle Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukesissa.

Turvallisen elämän perusta rakennetaan jo lapsena, ja tavoitteena on ohjata ja opastaa lapsista tulevaisuuden turvallisuusosaajia. Tässä opinnäytetyössä keskitytään erityisesti ratkaisun

kehittämisessä siihen, millä keinolla ohjaus ja opetus saadaan parhaiten kohdennettua ja toimivaksi nimenomaan lapsille.

1.2 Kehittämistyön aiheen rajaaminen

Kehittämistyön rajaamisen kanssa kohtasin useita haasteita, ja koko työn suurin haaste oli nimenomaan rajaaminen riittävän kapeaksi, koska aihe olisi helposti voinut laajentua useisiin eri suuntiin teeman ympärillä.

Yksi rajaamistapa on tutkijan taidot ja mielenkiinnonkohteet. Oma mielenkiinnonkohteeni on lapset ja heidän turvallisuutensa, joten kohderyhmä rajautui lapsiin, vaikka tunnetusti ja onnettomuustilastojen mukaan keski-ikäiset miehet voisivat olla myös potentiaalinen kohderyhmä, jolle turvallisuustieto olisi paikoin tarpeen. Kuitenkaan esimerkiksi näiden kahden ryhmän yhdistäminen yhdeksi kohderyhmäksi ei toimisi, koska intressit tiedon vastaanottamiselle ovat tutkimattakin hyvin erilaiset. Rajaaminen itsessään tarkoittaa aiheen tarkentamista ja kaventamista. Tiukka rajaaminen helpottaa tutkimusta ja vie sitä syvemmälle rajattuun aiheeseen. (Jyväskylän yliopisto 2014.)

Alun perin kehitystyöni aihe oli ”Miten saada päiväkotikäiset (4–6-vuotiaat) lapset ymmärtämään turvallisuudesta ja miten huomioida kielitietoisuus?”. Tutustuessani kirjallisuuslähteisiin totesin kielitietoisuuden olevan erittäin laaja aihealue, joten päätin jättää aiheen sivuosaan. Kehitystyöni lopputulos toimii kuitenkin tulevaisuudessa monikielisesti tai jopa kielettömästi. Jo ensimmäisellä haastattelukierroksella kävi ilmi, että tekemäni ikärajaus on liian kapea ja päätin laajentaa sitä koskemaan pienempiäkin lapsia. Myöhemmässä vaiheessa ikärajaus laajeni vielä entisestään myös alakouluikäisiin lapsiin ja poistui kokonaan otsikosta.

Tulevaisuudessa, kun kehitystyön tuloksena syntyneitä hahmoja hyödynnetään, on tärkeää huomioida kohderyhmien ikä eri materiaalien ja muun toiminnan osalta.

1.3 Käytetyt tutkimusmenetelmät

Kehitystyön tutkimusosuus muodostuu kirjallisuuskatsauksesta, haastatteluista ja kyselyistä. Tutkimusaiheena on kysymys siitä, miten lapset saadaan ymmärtämään ja kiinnostumaan turvallisuusasioista. Tätä tavoitetta lähestytään analysoimalla lasten ja heidän perheidensä käyttäytymistä, mieltymyksiä ja oppimistapoja monipuolisesti empiirisen tutkimuksen keinoin. Kehitystyössä käytetään sekä kvalitatiivista, että kvantitatiivista menetelmää pohjana empiirille sisällönanalyysille.

Alun ryhmähaastattelut päiväkodin henkilöstölle toteutin laadullisin menetelmin, kun taas verkkokyselyssä ja lasten mielipiteiden keruussa keskityin määrällisiin vastauksiin. Päiväkodin

kasvattajien haastattelut olivat ryhmässä toteutettuja teemahaastatteluja, joissa käytettiin ennalta laadittua runkoa ja kohdennettuja aiheita. Haastateltavat saivat kysymykset etukäteen tutustuttaviksi ja pohdittaviksi.

Teemahaastattelut eivät etene tarkkojen ja yksityiskohtaisten kysymysten mukaisesti, vaan kohdistuen ennalta suunniteltuihin teemoihin. Teemahaastatteluissa pyritään huomioimaan haastateltavan tulkinnat ja heille annetaan enemmän tilaa. Teemahaastattelu on keskustelunomainen ja vaatii haastattelijalta aiheen tuntemista. Yllättävänä tuloksena teemahaastatteluissa saattaakin tulla esiin, että tutkijan ajatus teemoista ei lopulta välttämättä olekaan sama, joka haastattelujen jälkeen on käsillä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka. 2006a.)

Ryhmähaastattelussa haastattelija puhuu samaan aikaan usean haastateltavan kanssa, mutta voi kysyä kysymyksiä kohdistuen sen vain yksittäiselle ryhmän jäsenelle. Vuorovaikutuksellisuus korostuu, ja haastattelija voi haastattelun ohessa analysoida myös sanatonta viestintää, kuten eleitä ja ilmeitä. Ryhmähaastattelussa saa nopeasti kerättyä paljon tietoa ja ryhmä auttaa toisiaan muistamaan asioita, joita yksin ei aina muistaisi mainita. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka. 2006b.) Strukturoitu kyselylomake ei ole toimivin malli ryhmähaastattelussa, ja havaitsin tämän myös tehdessäni haastatteluja. Ennakoon toimittamani kysymykset toimivat enemmänkin keskustelua ohjaavina ja auttoivat pysymään aiheessa.

Keräsin haastatteluilla tutkimusainestoa, jonka sitten analysoin ja jäsentelin siten, että sain siitä jatkokysymykset kvantitatiivisen kyselyn pohjaksi. Haastattelut on usein käytetty tutkimustapa, jossa tutkija ja haastateltu keskustelevat tutkimusaiheen asioista. Haastatteleamalla saadaan tietoon asioita, jotka eivät aina välity muista lähteistä. Hyvä haastattelu antaa tutkimukseen perusteellista ja monipuolista tietoa, joka voidaan iskostaa laajempaan kontekstiin, mutta mikäli haastattelu jää pinnalliseksi on sen hyötyarvo pieni. Haastattelun riskinä on, että sen kautta oletetaan saatavan todenperäistä tietoa, mutta joka ei aina edes sovellu tutkimusaiheeseen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka. 2009, 52-53.)

Nauhoitin ja litteroin ensimmäinen ryhmähaastattelun. Litterointi tarkoittaa esimerkiksi nauhoitetun haastattelun tai haastateltavien kirjoittamien vastauksen puhtaaksi kirjoittamista. Litteroinnin jälkeen aineisto on helpommin analysoitavissa ja hallittavissa. (Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006c.)

Totesin ryhmähaastattelun litteroinnin olevan todella työläs ja sekava tapa toimia, joten jälkimmäisen ryhmähaastattelun kohdalla kirjasin muistiinpanoja, joita täydensin muistinvarassa heti haastattelun jälkeen.

Haastattelujen jälkeen laadin lomakemallisen verkkokyselyn, jossa hyödynsin haastatteluissa esiin tulleita asioita kysymysten sisällönmuotoilussa. Verkkokyselyn avulla keräsin sekä määrällisiä, että laadullisia vastauksia, jotka esitellään kappaleessa 2.6.2. Vaikka esitänkin määrälliset tulokset, en syvenny kehitystyössäni kvantitatiiviseen tutkimukseen.

Haastattelujen ja kyselyn vastausten sekä aiempaan aiheeseen liittyvän materiaalin ja aineiston tutkimusten jatkokäsittelyssä käytin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä, jolla analysoidaan erilaisia kirjallisia dokumentteja ja tavoitellaan tutkittavan asian kuvausta tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Sisällönanalyysissä kerätään aineistoa johtopäätöstentekoa varten. (Tuomi & Sarajärvi. 2009. 103-104.)

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä kerättyä aineistoa ensin pelkistetään (redusoidaan), jonka jälkeen se ryhmitellään (klusteroidaan) ja lopuksi luodaan teoreettiset käsitteet (abstrakoidaan). Pelkistämässä tieto tiivistetään tai pilkotaan osiin, esimerkiksi korostamalla siitä fyysisesti tiettyjä tutkimuskysymyksiin vastaavia ilmaisuja. Aineiston redusointia ohjaa tällöin tutkimustehtävä, jossa aineisto pelkistetään litteroimalla tai koodaamalla olennaiset ilmaisut. Aineiston ryhmittelyssä redusoinnilla saadut ilmaisut käydään läpi etsimällä niistä samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia. Samaa tarkoittavat asiat ryhmitellään omiksi luokiksi. Ryhmittelyssä aineisto tiivistyy ja saadaan luotua pohja tutkimuksen perusrakenteelle. Lopuksi saaduista ilmiöistä erotetaan tutkimuksen kannalta oleellinen tieto ja niistä muodostetaan teoreettiset käsitteet. Aineistolähtöisessä sisällön analyysissä käsitteitä yhdistellään ja lopulta saadaan vastaus tutkimustehtävään. (Tuomi & Sarajärvi. 2009. 108-112.)

Analysoin aiemmat Tukesissa tehdyt lapsille suunnatut turvallisuusviestintäkampanjat sekä muiden tahojen turvallisuuskasvatusmateriaalien aineistot ja peilasin niitä haastattelussa sekä kyselyssä esiintyviin asioihin. Näiden aineistojen yhdistäminen ja sisällönanalysointi lopulta johti kehitystyön ratkaisuun, eli hahmon kehittämiseen.

Kehitystyön kielenhuollossa käytettiin apuna ChatGPT 3.5 -ohjelmaa.

1.4 Eettisyys ja luotettavuus

Haastattelututkimuksen eettisenä haasteena on aineiston keräämiseen ja arkistointiin liittyvät asiat. Tutkimuksen tulee olla avointa, jotta sen pätevyys voidaan testata ja arvioida kriittisesti. Laadullisten haastattelujen aineistojen arkistointia pidetään usein arveluttavana, koska niiden mahdollista jatkokäyttöä pidetään epäeettisenä. Aineiston keruu tulee suorittaa siten, että mahdollisesta jatkokäytöstä kerrotaan haastateltaville. (Kuula & Tiitinen, 2010.)

Hyvänä vastauksena haastattelututkimuksen eettisiin haasteisiin on anonymisointi, eli tutkijan muistiinpanoista poistetaan kaikki tiedot, joilla henkilö voidaan jälkikäteen tunnistaa. Omassa

työssäni en käyttänyt henkilöiden nimiä, vaan kaikista yhteisnimitystä ”kasvattaja”. Laadullisia tutkimuksia usein jatkojalostetaan ja etsitään jo olevista aineistoista uusia näkökulmia tai tutkitaan erilaisilla tutkimusmenetelmillä. Jatkojalostaessa ei tutkijalla ole niin vanhoja moraalisia velvoitteita huomioda haastatteluun osallistuneiden tunteita, jolloin uudelleen käytettynä aineistot ovat mahdollisesti jopa helpompia käyttää. (Kuula & Tiitinen, 2010.)

Haastattelujen, varsinkin vähäisen otannan haastatteluissa, joissa aihe perustuu tapahtuneisiin asioihin, on riski, että haastateltava ei muista tuoda esiin kaikkia oleellisia asioita, jotka aiheeseen liittyvät tai jotkin asiat voidaan muistaa väärin. (Hämynen, 2011, 10.)

Olen arvioinut, että tutkimusaineiston vahvuus on sen monipuolisuudessa. Esimerkiksi Hämyksen mainitsema riski muistamattomuudesta ei nähdäkseni ole suuri riskitekijä kahdessa erillisessä ryhmähaastattelumallissa, koska ryhmässä tuetaan toisten muistamista. Verkkokyselyyn vastasi 176 henkilöä, joten vastauksista saa jo suhteellisen hyvän kuvan lasten vanhempien ja lasten kanssa toimivien henkilöiden suhtautumisesta turvallisuusasioihin. Toki, koska henkilöiden taustatietoja ei kysytty muutoin kuin äidinkielen osalta, ei voida arvioida millainen sosioekonominen jakauma vastaajissa on.

2 Tietoperusta

Kehitystyön tietoperusta koostuu oikeusmuotoilun ja lapsikeskeisen palvelumuotoilun ydinasioista sekä lainsäädäntöjen näkökulmista, jotka vaikuttavat kehitystyön taustalla virkatyössäni ja kehitystyön ratkaisun toteutuksessa. Lisäksi tieto-osiossa tutustutaan lasten kehityspsykologiaan, muistin toiminnan teorioihin ja kielitietoisuuden ymmärtämiseen.

Kirjallisuuskatsausten lisäksi keräsin tietoa aiheesta haastattelujen, kyselyjen ja muiden aiheeseen liittyvien materiaalien avulla.

2.1 Oikeusmuotoilu juridisten asioiden selkeyttäjä

Hallintolain (424/2003) 9 §:n 1 momentin mukaan viranomaisilta vaaditaan hyvää kielenkäyttöä. Käytetyn kielen tulee olla asiallista, selkeää ja ymmärrettävää. Oikeusministeriön julkaisemassa Lainkirjoittajan oppaassa ohjataan yleiskielen käyttöön, eli yleisesti tunnetuksi tiedetyn sanaston käyttöön ja yksinkertaiseen virkerakenteeseen, jollaista siis myös lakikielen tulisi olla. Lakikielen ymmärrettävyys ei ole kuitenkaan kiinni vai kielellisistä seikoista, vaan jokainen säännös on osa kokonaisuutta, ja ymmärrettävyys vaatii oikeusjärjestyksen tunteista. Säännökset kirjoitetaan hyvin käsitteellisesti, joten jokainen käytännön asia ei tule niissä ilmi. Tiiviys ja ytimekkyys ovat lakikielen perusta ja toistoja käytetään, jos

ymmärrettävyys sitä vaatii. Vaikeat virkerakenteet ovat lakikielessä usein moitteen alla, joihin yritetään puuttua lyhyillä virkkeillä, joka taas lisää toistoja. (Lainkirjoittajan opas, 24.2.)

Yleisen mielikuvan mukaan lainsäädännön kieli on kankeaa ja vaikeaselkoista, ja viranomaisien asiakirjat sekä ulostulot ovat usein vaikeasti ymmärrettäviä. Kansalaisten ei normaalioloissa useinkaan tarvitse lukea lakitekstejä, mutta niihin perustuvia viranomaisten antamia ohjeita ja suosituksia kyllä, joten olisi suotavaa, että ne olisivat selkeitä ja ymmärrettäviä. Omalla virkaurallani olen alusta asti halunnut toimia omaa asiakaspalveluosaamista hyödyntäen ja se oli yksi tekijä, miksi innostuin oikeusmuotoiluopinnoista; miten saadaan asiamme ymmärrettävästi vastaanottajalle. Useimmiten virastossamme on totuttu pitämään vastaanottajana yrityksiä tai muita oikeushenkilöitä (nk. toiminnanharjoittajat), mutta koska toimialaamme on muun muassa ehkäistä henkilövahinkoja ja terveyshaittoja, niin ei sovi unohdtaa kuluttajia kohderyhmästä (Laki Turvallisuus- ja kemikaalivirastosta (1261/2010)).

Oikeusmuotoilu on osa kehitystyöni prosessia, jossa tahtotilana on lisätä lasten ja perheiden turvallisuustietämystä ja kehittää heidän käyttäytymismallejaan. Viranomaisviestintä voi paikoin olla haastavaa ymmärtää, tai kohderyhmän saavuttamiseen ei ole löydetty oikeita keinoja. Kehitän työssäni oikeusmuotoilun avulla tiedon jakamisen työkalun, jolla viestinnästä tehdään ymmärrettävää lapsille – viranomaisille hieman poikkeavalle kohderyhmälle, jotta turvallisuustietämys heidän keskuudessaan lisääntyy.

2.1.1 Kielitietoinen viranomainen

Koska Suomessa asuu tänä päivänä paljon eri kielisiä lapsia, ja viranomaisena meidän tulee olla saavutettavia, koen, että kehitystyössä ratkaisumallin tulisi toimia useilla eri kielillä omina kieliversioinaan tai sen tulisi olla ”kieletön”.

Kielitietoisuus tarkoittaa ymmärtämistä ja vastuuta niin toimintakulttuurissa, kuin opetuksesakin. Kielitietoisessa toiminnassa ymmärretään, että eri kielet ovat jatkuvasti läsnä kaikessa tekemisessä; arvostetaan ja hyödynnetään kulttuurista, kielellistä sekä katsomuksellista monimuotoilusuutta. Koulujen arjessa arvostetaan kieliä ja niiden käyttö rinnakkain koetaan luontevana. Kieli vaikuttaa lapsen identiteetin muodostumisessa sekä yhteiskuntaan kuulumiseen. Oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin on jokaisen perusoikeus. (Opetushallitus 2021.)

2.1.2 Kielitietoisuus varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018, 20, 27, 36-38) laaja-alaisen osaamisen osalta painotetaan toisihin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin tutustumista ja henkilöstön toimimista esimerkkinä moninaisuuden kohtaamisessa myönteisesti. Kielitietoinen varhaiskasvatus ottaa

kielet mukaan jokapäiväiseen toimintaan ja tuo monikielisyyttä näkyväksi. Lasten kielitietoisuus kehittyy, kun eri kieliä voi havainnoida ja tutkia arjessa, eli lasten uteliaisuuden kautta vahvistetaan ymmärrystä eri kieliin ja kulttuureihin.

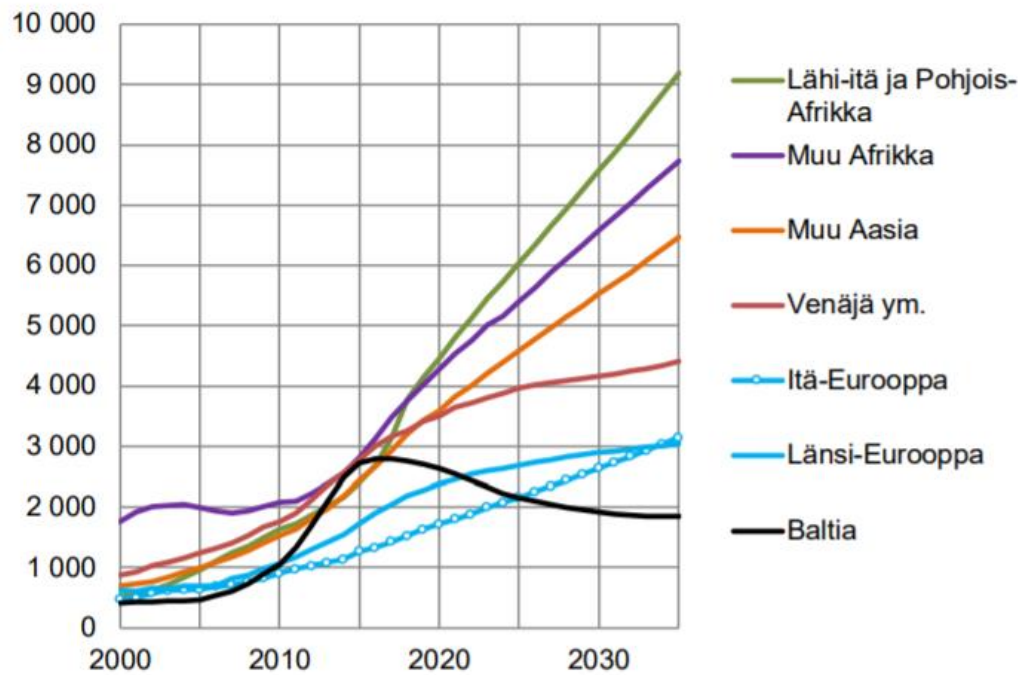
Lapin yliopiston hankkeessa KIEKU - Kieli- ja kulttuuritietoisuus pienten lasten ryhmässä (2021, 3-6) tutkittiin ja koulutettiin varhaiskasvatuksen opettajia, päiväkodin johtajia sekä ala-asteen ensiluokkien opettajia. Osallistujat työskentelivät eri ikäisten lasten kanssa, joiden kotikieliä oli kymmeniä. Kielitietoisuus näkyi jo toiminnassa muun muassa kuvien käytössä puheen tukena, kirjojen päivittäisessä lukemisessa, pikapiirtämisessä ja draamassa. Kehittämiskohteiksi toiminnassaan osallistujat arvioivat esimerkiksi laulujen ja lorujen lisäämisen, kirjojen lukemisen ja sanoittamisen lisäämisen, pelien pelaamisen (sanoittaminen ja asioiden nimeäminen peleissä) sekä tiedon jakamisen henkilökunnan kesken.

Tilastoja pääkaupunkiseudun vieraskielisten lasten määrästä

Vuonna 2018 Helsingin seudulla¹ oli 20 800 vieraskielistä, eli muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvaa päivähoitoikäistä lasta, mikä on esimerkki kielitietoisuuden tärkeydestä myös viranomaistoiminnassa. Ikäluokan väestönkasvun arvioidaan nousevan noin 7 000 vuoteen 2025 mennessä ja vuonna 2035 vieraskielisten lasten määrän arvioidaan olevan 36 600. Päiväkoti-ikäisten lasten väestönosuus vuonna 2018 oli 18 %, ja ennusteen perusteella vuonna 2025 se on 23 %. (Helsingin seudun vieraskielisen väestön ennuste 2018-2035 2019, 11.)

Yllä viitatus ennuksen (2019, 15) mukaan 0-6-vuotiaiden lasten määrään vaikuttaa ensisijassa syntyvyys. Oletusten perusteella suurin ja nopein kasvu tapahtuu Lähi-idän ja Afrikan kieliryhmiin kuuluvien lasten määrässä, ja vuoden 2035 ikäluokan kokonaisennusteesta heidän arvioidaan olevan 14 %. 2020-luvulla ennustetaan Venäjän ja Länsi-Euroopan kieliryhmien kasvun hidastumista ja Baltian alueen kieliryhmien lasten määrän nähdään jo laskevan.

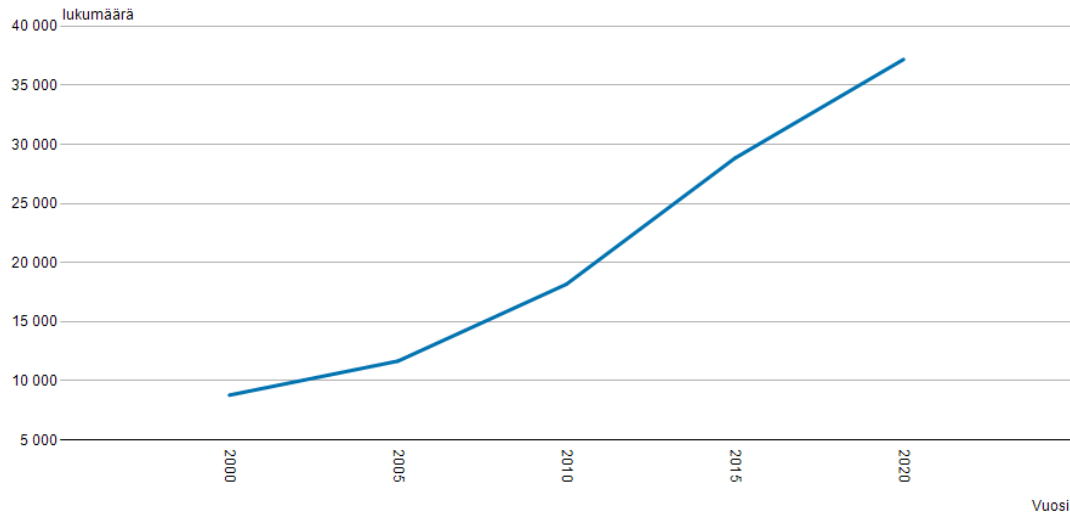
¹ 14 kunnan muodostama alue, johon kuuluu pääkaupunkiseudun kunnat sekä kehyskunnat.

Kuvio 1: Vieraskieliset 0-6-vuotiaat kieliryhmittäin Helsingin seudulla 2000-2018 ja ennuste 2035 asti (Helsingin seudun vieraskielisen väestön ennuste 2018-2035 2019, 15).

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2018 koko maassa oli 35 125 muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvaa 0-6-vuotiasta lasta (Tilastokeskus 2021a). Alla olevasta kuviosta voi havaita, että koko maan vieraskielisten päiväkotikäisten lasten määrä on ollut vahvassa nousussa koko 2000-luvun.

Väestö 31.12. muuttujina Vuosi. Ulkomaalaistaustaiset yhteensä, ULKOMAAT YHTEENSÄ, VIERASKIELISET YHTEENSÄ, 0 - 6, Yhteensä, Väestö 31.12..

Lähde: Väestörakenne, Tilastokeskus

Kuvio 2: Tilastokeskuksen statistiikka kaikista ulkomaalaistaustaisista 0-6-vuotiaista, joiden äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame (Tilastokeskus 2021b)

Kehitystyössä on tärkeää huomioida, miten ympäristö voi opettaa lapsille turvallisuusasioita konkreettisesti. Luvussa 2.5.1. perehdyn tähän aiheeseen Piagetin näkemyksen kautta. Hänen mukaansa 2-7-vuotiaiden esioperationaalisessa vaiheessa oppiminen tapahtuu visuaalisen havainnoinnin ja ulkoisten tapahtumien jäljittelyn kautta. Lisäksi Valtiohallinnon viestintäsuositus vähemmistökielien huomioimisesta viestinnässä on oleellinen peruste monikielisille materiaaleille (Avoimesti ajassa: Valtiohallinnon viestintäsuositus 2023).

2.2 Lapsikeskeinen palvelumuotoilu

Kehitystyössä lapset osallistettiin hahmon kehittämiseen.

Lapsikeskeisessä palvelumuotoilussa on oleellista huomioida lapsen oikeudet ja lapsikeskeisyys, jotka antavat eettisen pohjan kehitettävälle asialle. Lapsikeskeisyys nostaa lapsen arvokkaaseen asemaan prosessissa. Myönteinen tunnistaminen on myös taustalla vaikuttava näkökulma ja sen tarkoitus on kohdata lapset tässä ja nyt. Myönteinen tunnistaminen saa lapsen kokemaan olevansa tärkeä. Lapsikeskeisessä palvelumuotoilussa lapsi on aktiivinen ja tasavertainen toimija, hänen kokemuksensa ja häneltä saatu tieto on yhtä arvokasta kuin aikuisen tai ammattilaisen tarjoama tieto. Lasten rooli lapsikeskeisessä palvelumuotoilussa on osallistua prosessiin tuottamalla tietoa, kehittämällä ratkaisuideoita ja antamalla palautetta. Tärkeää on valita prosessit lapsille toimivaksi ja helpoiksi käyttää. Muotoiluprosessi voi tarjota lapselle hauskaa tekemistä ja osallistuminen tarjoaa lapselle onnistumisen tunteita sekä kokemuksen, että hän voi vaikuttaa asioihin. (Kalliomeri R. ym. 8-11.)

Muotoilupolun kehittämisvaiheessa lapset päättivät, millainen hahmo on heistä mieluisin kertoamaan turvallisuusasioista.

2.3 Lainsäädäntöä tutkimuksen taustalla

Lastentuotteiden suhteen markkinavalvontaan tehdään soveltaen useita eri lainsäädäntöjä, muun muassa lakia lelujen turvallisuudesta (1154/2011), lakia eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta (1137/2016), kuluttajaturvallisuuslakia (920/2011) sekä useita eri kemikaalilainsäädäntöjä. Tuotevalvonta- ja substanssilainsäädännöistä kuluttaja usein nähdään loppukäyttäjänä. Tilanteissa, joissa tuote todetaan vaaralliseksi toiminnanharjoittaja voi joutua tiedottamaan loppukäyttäjille vaarasta. Toiminnanharjoittajan tiedottamisen lisäksi virasto julkaisee vaaralliset tuotteet.fi-sivustolla vaarallisiksi tai vaatimustenmukaisiksi todetut tuotteet. Sivusto on julkinen, eli myös kuluttajien saatavilla. Olemme ottaneet vaaralliseksi todettuja tuotteita mukaan erilaisiin lastentapahtumiin, joissa olemme vierailleet. Tuotteet ovat esillä lukollisessa vitriinissä ja ne ovat herättäneet paljon mielenkiintoa niin lasten kuin aikuisten keskuudessa.

Laissa Turvallisuus- ja kemikaalivirastosta (1261/2010, 2 §) määritetään viraston yhdeksi tehtäväksi edistää kuluttajaturvallisuutta. Kuluttajaturvallisuuden edistäminen toteutuu kuluttajatuotteiden markkinavalvontaa suorittaessa, mutta Tukes myös kohdentaa tietoa suoraan kuluttajille. Mediatiedotteet valvontaprojektien lopputuloksista on suunnattu median kautta kuluttajille, ja sosiaalisen median kautta virasto jakaa tietoa suoraan kuluttajille. Tukeisin verkkosivuilla on myös omassa osiossaan paljon tietoa suoraan kuluttajille kohdennettuna.

Valtiovastuksen viestintäsuosituksessa 2023 ohjataan tasapuoliseen viestintään, jossa kaikkia palveliaan hyvin ja tasapuolisesti huolimatta asemasta tai taustasta. Kielen tulee olla selkeää ja ymmärrettävää, jota myös visuaalisuus tukee. Viestinnän tulee olla saavutettavaa ja kieli-laki tulee huomioida kaikessa viestinnässä. Oleelliset asiat ovat tarpeen viestiä myös vähemmistökielillä sekä englanniksi. Valtiovastuksen on viestittävä mahdollisimman kattavasti kaikille. Haasteen kattavalle viestinnälle tuo se, että informaatiokanavat ja kohderyhmät ovat jakautuneet omiin lokeroihinsa, joten viranomaisviestinnässä on tunnettava kohderyhmät ja käytetyt kanavat, sekä toimittava monikanavaisesti. (Avoimesti ajassa: Valtiovastuksen viestintäsuositus 2023.)

2.4 Omistusoikeudet

Kehitystyön edetessä ja mahdollisen ratkaisun ollessa käsillä esiin nousivat käsitteet tavaramerkkioikeus ja tekijän oikeus. Molemmista taustalla on lainsäädäntö, joka määrittää millaiset asiat tai teokset voivat saada tiettyjen piirteiden myötä erityisoikeuden.

Pohdimme, onko tarpeen hankkia jonkinlainen suoja hahmolle, jotta kukaan ei kopioi ja kaupallista sitä. Selvitettäessä asiaa Patentti- ja rekisterihallitukselta kävi ilmi, että hahmosta tehty asukokonaisuus ja piirroskuva vaatisivat molemmat oman suojan.

2.4.1 Tekijänoikeus ja lähioikeus

Tekijänoikeus ei ole haettava tai rekisteröitävä suojamuoto, vaan se syntyy, kun teos on luotu. Tekijänoikeuksia koskee tekijänoikeuslaki (404/1961). Tekijänoikeus antaa suojan teokselle, jonka joku, yleensä luonnollinen henkilö, luo. Tekijänoikeuden voi saada, jos tuotos ylittää teoskynnyksen, eli on riittävän omaperäinen ja luova. Tekijänoikeus on voimassa 70 vuotta tekijän kuolinvuoden päättymisestä. (Innanen ym. 2014, 44 ja 122-125.)

Lähioikeuksien suojaan taasen ei kuulu teos, vaan ihmisen tekemä suoritus, eli teoksen esitys, ääni- tai kuvatallenne, lähetysten signaali tai valokuva, jotka saavat lähioikeussuojaa siitä hetkestä eteenpäin kuin suoritus on tehty. Kuitenkaan esimerkiksi tavallisia valokuvia ei koske useinkaan tekijänoikeudet. Lähioikeuksien suoja on lähes tekijänoikeuksien kaltainen, mutta ajallisesti lyhyempi, 50 vuotta. (Innanen ym. 2014, 44 ja 138.)

Hahmosta tilattiin piirroskuvat kuvittajalta. Tukes halusi varmistaa, että tulevaisuudessa mikään ei rajoittaisi Tukesin mahdollisuuksia käyttää tai muokata hahmon kuvituskuvaa. Normaalisti kuvittajien tekemiä tuotoksia ei ole lupa muokata ja usein niiden käyttöön liittyy aikarajoitus. Tukes ja hahmon kuvittaja tekivät oikeuksien siirtosopimuksen, jolla piirrosten kaikki oikeudet siirtyvät Tukesille, jolloin Tukes pystyy rajoituksetta käyttämään ja muokkaamaan kuvituskuvia sekä tilaamaan muilta toimittajilta lisäkuvia hahmosta.

2.4.2 Tavaramerkkioikeus ja mallisuoja

Tavaramerkki voi olla lähes mikä tahansa asia, joka voidaan esittää selkeästi ja täsmällisesti. Tämä tarkoittaa, että oikeuden kohde on ymmärrettävissä helposti. Merkki tulee olla esitettyinä tavaramerkkirekisterissä. (Patentti- ja rekisterihallitus 2021.)

Tavaramerkin rekisteröinti on maksullista ja, mikä huomioitavaa, aluekohtaista. Suomessa tavaramerkin rekisteröinti maksaa muutamasta satasesta eteenpäin riippuen siitä, kuinka moneen luokkaan rekisteröinti tehdään ja paljonko asiamieskustannukset ovat. EU-tavaramerkin haku maksaa muutamia tuhansia, ja kansainvälisellä puolella hinnat vaihtelevat suuresti. (Innanen ym. 2014, 70.)

On myös olleellista huomoida nimen tai tavaramerkin valitsemisen suhteen, varsinkin jos halajaa lähteä maailmaa valloittamaan, sanojen merkistykset eri kielillä (Innanen ym. 2014, 66).

Mallisuoja koskee tavaran ulkomuotoa (Innanen ym. 2014, 46 ja 152). Mallisuojan tarkoituksena on suojata mallin kaupallinen hyödyntäminen, eli loukkaus koskee vain liiketoiminnassa tapahtuvaa kopiointia. Yksityiseen käyttöön mallin kopiointia ei voida kieltää. Oleellista mallisuojaa hakiessa on mallin uutuusvaatimus, eli se ei saa olla ollut julkisesti esillä kuin enintään 12 kuukautta. (Innanen ym. 2014, 154-157.)

Tavaramerkiksi voi rekisteröidä sanan, kuvion, sloganin, logon ja jopa värin, äänen tai hajun. Jos kyseessä on esimerkiksi logo, se voidaan rekisteröidä sekä tavaramerkkinä, että se voidaan mallisuojata. Mallioikeus on voimassa 25 vuotta, ja tavaramerkki periaatteessa ikuisesti, mikäli se uudistetaan. (Innanen ym. 2014, 99-105.)

Hahmon nimi yhdistettynä sen ulkonäköön voisi olla tarpeellista rekisteröidä tavaramerkiksi. Mallisuoja ei ehkä hahmon suhteen ole aiheellinen suoja, mutta mikäli hahmoon liittyen jotain tullaan tuotteistamaan, niin asia pitää ottaa tällöin tarkkaan harkintaan.

2.5 Oppimisen kasvatopsykologia ja muisti

Ymmärtääkseni oppimisen keinoja ja teoriaa, tutustuin kahden tunnetun oppimispsykologin teorioihin oppimisesta sekä siihen, kuinka ihmisen muisti toimii. Halusin selvittää, onko todennäköistä, että muistamme lapsina oppimamme aikuisina opitun asian vaikuttavuuden ansiosta.

Tilannekohtaisen kognition ja oppimisen teorian mukaan oppimiseen vaikuttaa toimintaympäristö ja vuorovaikutus muiden ihmisten kanssa. Ihminen oppii sosiaalisessa, kulttuurillisessa ja toiminnallisessa tilanteessa. (Lehtinen, Vauras & Lerkanen 2016, 134.)

Lehtisen ym. (2016, 52) mukaan monimutkaisten tietojen ja taitojen oppimisessa aikaisemmin kertynyt ymmärrys ja kokemus vaikuttavat siihen, miten oppija oppii. Kognitio käsitetään tajunnan ja mielen sisällöksi ja sen prosessit ovat tapahtumia mielen sopukoissa. Oppimis- ja ajatteluprosessin laadullisia ominaisuuksia kuvataan kognitiivisina teorioina. Kognitiivisen tutkimuksen kohteena ovat tiedon hankinta, taltiointi ja käyttö, eli tajunnan sisäiset tapahtumat.

2.5.1 Piagetin kehitysvaiheet

Jean Piaget (1896-1980) päätyi kehityopsykologisissa ja tietoteoreettisissa tutkimuksissa teoriaan, jossa ihmisen ajattelumallit ja tiedon ymmärrys muotoutuvat yksilön ympäristön toiminnan ja vuorovaikutuksen kautta. Piagetin esittämät kehitysvaiheet, suuntaa antavin ikähaarukoin, ovat hänen mukaansa universaaleja järjestykseltään ja kaikissa kulttuureissa samat:

- Vauvasta kahden vuoden ikään on sensomotorinen vaihe, jolloin lapsen suhde maailmaan tapahtuu aistivaikuttimien ja motoriikan kautta. Oleellinen merkkipaalu kognitiivisessa kehityksessä on esineiden pysyvyyden ymmärtäminen ja myöhemmin lapsi oppii myös koordinoimaan fyysisiä toimintojaan.
- Noin 2-7-vuotiaiden, eli esioperationaalisessa vaiheessa olevien lasten, mielen rakenteet ovat sidoksissa lapsen omiin kokemuksiin. Keskeistä tässä vaiheessa on symbolien käytön kehittyminen ja niiden kautta visuaalisten havaintojen tai ulkoisten tapahtumien jäljittely. Tämä mahdollistaa asioiden muistamisen, jotka on aikaisemmin koettu konkreettisesti toiminnassa.
- Konkreettisten operaatioiden vaihe on noin 7-11-vuoden iässä, jolloin lapsi alkaa käyttää operationaalista ajattelua ja hän ottaa huomioon useita vaikuttavia tekijöitä samanaikaisesti. Tässä vaiheessa lapsi ymmärtää asioiden käänteisyyttä ja osaa ottaa toisten ihmisten näkökulmat huomioon. Nämä ovat kuitenkin siinä suhteessa rajallisia toimintoja, että ne vaativat taustalle lapsen konkreettisesti kokeman asian.
- Yli 12-vuotiaiden, eli formaalisten operaatioiden vaiheessa aiemman konkreettisen kokemuksen tarvetta ei enää ole, ja lapsi pystyy mielessään kuvittelemaan erilaisia uusiakin vaihtoehtoja ja ongelmanratkaisutaidot kehittyvät.

Empiiristen kokeiden perusteella aikuisten antama opetus ei nopeuta lapsen ajattelun kehitystä, mikä tukee Piagetin teoriaa siitä, että ympäristön tarjoamat mahdollisuudet ja rajoitukset ovat perustavampaa oppia kuin vanhempien ja opettajien antamat opit. (Lehtinen ym. 2016, 62 & 68-70.)

Piagetin teoria tukee omalta osaltaan hyvin opinnäytetyöni tavoitetta lapsentasoisesta ja konkreettisesta turvallisuustiedon jakamisesta suoraan lapsille heitä kiinnostavalla tavalla.

Keskustelin kehitystyöni aiheesta ja kouluvierailuista ystäväni kanssa, joka kertoi muistavansa 30 vuoden takaa poliisien vierailun koululla kertomassa pyöräilykypärän tärkeydestä ja kuinka he näyttivät kananmunalla mitä tapahtuu, jos kaatuu pyörällä ilman kypärää. Kerroin hänelle, että munakypärätempu on yksi ohjelmanumero, jonka olemme suunnitelleet tekevämme turvallisuustuokioissa. Vaikuttavaa ja mieleenpainuvaa konkretian ansiosta.

2.5.2 Vygotski ja kulttuurihistoria

Piagetin abstraktinomainen teoria oli yhtenä painotuksena mukana venäläisen psykologin ja kielitieteilijän Lev Vygotskin² (1896-1934) kehityksen ja oppimisen teorioissa. Vygotski tarkasteli oppimista huomioiden kulttuurikäytännöt, sosiaalisen vuorovaikutuksen ja kielen ajattelun apuvälineenä. Vygotski tutki, miten lapsen yksilökehitys tapahtui suunnatussa toiminnassa, kun kehittyvä lapsi ja kulttuuriympäristöt olivat kiinteässä vuorovaikutussuhteessa toisiinsa. Lapsi tutustui ympäristöönsä osallistumalla aikuisten ohjaamiin ja muovaamiin kulttuuritoimintoihin. Lapsille merkitykselliset ihmiset myös pyrkivät ohjaamaan lasta kasvatuksen ja opetuksen avulla kulttuurin omaksumiseen. (Lehtinen ym. 2016, 73-75.)

Vygotskin ajattelumallissa ihminen nähdään sosiaalisena, kulttuurillisena ja historiallisena hahmona. Mielen kehitys tapahtuu, kun vuorovaikutuksessa opitut asiat sisäistyvät osaksi toimintaa. Lapsen kehityksessä toiminnat tapahtuvat kahdessa osassa; ensin sosiaalisella tasolla ihmisten välillä ja sen jälkeen psykologisella tasolla lapsen mielen sisäisenä kehityksenä. (Lonka 2015, 73.)

Lehtisen ym. (2016, 75-78) mukaan kielen merkitys vaikuttaa vahvasti kehitykseen ja oppimiseen aikuisen ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa. Vygotskin ajattelusta alkunsa saaneessa sosiokulttuurisessa teoriassa oppiminen nähdään kulttuurillisten ajattelutapojen välittymisenä aikuisen ja lapsen välillä. Välittymistä tapahtuu vuorovaikutuksessa, jolloin lapset sosiaalistuvat kulttuuriin. Välineitä välittymiseen ovat merkkijärjestelmät, kuten puhuttu ja kirjoitettu kieli, arkipäivän ohjeet sekä hälytyksiä ja varoituksia sisältävät merkit. Lähikehityksen vyöhyketeoriassa Vygotski viittasi vaiheeseen, jossa yksilö ei vielä itsenäisesti pysty ratkaisemaan ongelmaa, vaan tarvitsee aikuisen tai kehittyneemmän yksilön tukea. Paras oppimisympäristö on sellainen, jossa tehtävien taso sijoittuu oppijan lähikehityksen vyöhykkeelle. Lähikehityksen teorioissa viitataan kuinka yleinen kognitiivinen kehitys ja välittömät ympäristön vaikutuksen oppimiseen ovat riippuvaisia toisistaan. Vygotskin mukaan opetus tukee oppimista ja kehitystä parhaiten silloin, kun se ajoittuu uuden taidon kehityksen alkuvaiheeseen. Opetuksen ei tarvitse aina olla aikuisen ja lapsen välistä vuorovaikutusta, vaan lapsi voi oppia myös virikkeellisestä esineympäristöstä ja oppia uuden taidon välineiden avulla. Vygotskin kehityslain perusteella persoonallisuuden sosiaalisen rakenteen muodostaa korkeammat psykologiset toiminnot, jotka ovat sisäistettyjä sosiaalisia toimintoja, eli lapsi kantaa kulttuurin tuomia merkityksiä tiedoissaan, taidoissaan ja teoissaan. Tämän ajattelumallin mukaan kaikki

² Nimi kirjoitetaan englanniksi ”Vygotsky”, mutta suomeksi ”Vykotski”. Käyttämässäni suomenkielisissä lähdemateriaaleissa on käytetty molempia muotoja, joista olen valinnut suomenkielisen version käytettäväksi työssäni.

ihmisten teot perustuvat aiempaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tapahtuneisiin toimintoihin ja merkityksiin.

Lapsille ja perheille turvallisuustuokioissa ja muissa tilanteissa jaettavien pienten osien lieriöiden, eli lelujen testauslaitteiden, avulla lapsi oppii sosiaalisessa tilanteessa itse kokeillen ja tehden turvallisuudesta uuden asian, joka on helppo muistaa ja monistaa muissa tilanteissa ja paikoissa.

Vygotskin teoriassa arkiajattelu ja tieteellinen ajattelu ovat erillään toisistaan. Tieteelliset käsitteet ja ajattelumallit opitaan vuorovaikutuksessa kirjaoppineilta ja ilman koulutustausta ajattelu toimii arkikäsitteiden varassa. Lapsi ei osaa hahmottaa arkikäsitteitä, koska ei osaa kiinnittää niihin huomiota niiden ollessa normaalia elämää, niin sanottua automaattista ajattelua. Molemmat käsitteet kehittyvät yhteydessä toisiinsa; lapsi syntyy tiettyyn kulttuuriin ja hahmottaa maailmaa siellä olevien ja jaettujen arki- ja tieteellisten käsitysten varassa. Käsitteellinen muutos voi tapahtua, jos yksilö oppii vuorovaikutuksellisessa tilanteessa uuden keinon hahmottaa maailmaa. Tällöin voidaan puhua yksilön sisäisten mallien ja kulttuurien luomien käsitteiden vuorovaikutuksesta, ei vain ihmisielen sisäisestä kehitymisestä. (Lonka 2015, 73-74.)

Vygotskin mukaan oppimisessa painottuu kulttuurinen lähtökohta, eli oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa esimerkiksi yhteisön kanssa. Turvallisuustietoa voisi siis olla tehokkainta opettaa uuden taidon kehityksen alkuvaiheessa, ja kuten Piagetkin sanoo, lapsentasoisesti. Molempien psykologioiden pohdinnat lapsen oppimisesta ja oppimistavoista tukevat hyvin opinäytetyöni tavoitteita ja ne ovat oleellisia huomioida esimerkiksi turvallisuustehtäviä työstettäessä.

2.5.3 Muisti

Pitkälle historiassa muistia on verrattu varastoon, informaatioväilyyn, josta asiat haetaan uudelleen käyttöön tarvittaessa. Nykytutkimusten mukaan muistot aktivoivat samoja hermoroja, kuin itse toiminta. Muisti perustuu siis kokemukselliseen asiaan ja sitä voi vahvistaa harjoituksilla. Esimerkiksi pyörällä ajo on taidon muistamista, ja vastaus johonkin kysymykseen tiedon muistamista. Kiinnostus asiaan vaikuttaa suuresti muiston vahvuuteen. Jos asia kiinnostaa, se aktivoi sopivat hermoverkot ja opittava aihe kiinnittyy niihin, jolloin asia on helppo muistaa jälkikäteen. Jos aihe ei kiinnosta, ja keskittyy ajattelemaan muuta, aktivoitumista ja kiinnittymistä ei tapahdu. Oppimista voi siis kuvata uusien lankojen kiinnittämisellä olemassa olevaan neuleeseen, ei asioiden laittamisella laatikkoon talteen. (Järvilehto 2014, 96-110.)

Muistaminen helpottuu, kun asian merkityksen ymmärtää tai sen voi liittää aikaisemmin opittuun. Jos uusi tieto ei resonoi minkään aikaisemman kanssa, sen jääminen pitkäkestoiseen muistiin heikkenee. Apukeinoja asioiden muistamiseen ovat lorut, melodiat ja rytmit, mutta ne eivät kuitenkaan auta ymmärtämään asian merkitystä tai sisäistämään sitä pysyvästi pitkäkestoiseen muistiin. Abstraktien ja teoreettisten asioiden hahmottaminen on vaikeampaa kuin konkreettisten ja selkeiden, koska jälkimmäiset voidaan helpommin liittää aikaisempiin sisäisiin malleihin. Tiedekasvatuksessa haasteena on auttaa ymmärtämään asioita, jotka ovat arkijärjen vastaisia, kuten fysiikan lait. Tehokkaimmaksi tavaksi on havaittu uuden asian liittäminen tuttuun asiayhteyteen, jolloin sen hahmottaminen helpottuu. (Lonka 2015, 28-29.)

2.6 Tiedon kerääminen

Kehitystyössä keräsin aineistoa ryhmähaastattelemalla varhaiskasvatuksen kasvattajia. Näiden kahdessa erässä olleen haastatteluiden jälkeen muotoilin saamani tiedon pohjalta verkkokyselyn lasten vanhempien sekä muiden lasten kanssa työskentelevien vastattavaksi. Lisäksi tutustuin aikaisempaan Tukesissa tehtyyn lapsille suunnattuun viestintään ja keräsin tietoa jo olevista turvallisuuskasvatusteemaisista lastenkirjoista sekä mobiilipeleistä.

Laadullisessa tutkimuksessa tavoite on sanoittaa ilmiö; kuvata, ymmärtää ja tulkita se syvästi. Siinä ilmiötä analysoidaan koko prosessin ajan, ei vain lopuksi. Tavoitteena on selvittää, miten ihmiset kokevat jonkin asian. (Kananen 2017, 35-36.)

2.6.1 Keimolanmäen päiväkodin opettajien haastattelu

Keimolanmäen päiväkoti Vantaalla on seitsemänryhmäinen päiväkoti (tilanne 2021), jossa puhutaan suomen lisäksi useita muita kieliä. Tapasin päiväkodin johtajat päiväkodin yhteydessä olevalla koululla järjestetyssä tilaisuudessa syksyllä 2021 ja ehdotin heille yhteistyötä opinnäytetyöni tiimoilta. Johtajat innostuivat asiasta ja ohjeistivat hakemaan tutkimuslupaa Vantaan kaupungilta. Keimolanmäen päiväkoti on ilmeisen suosittu tutkimuspaikka, joten luvan saaminen vaati hieman tarkennuksia suunnitelmaani. Lupauduin toimimaan joustavasti henkilökunnan toiveet ja jaksaminen edellä haastattelujen ja muiden tutkimusteni suhteen. Tutkimuslupa myönnettiin, ja joulukuussa aloitin yhteistyön esittelemällä tutkimukseni opettajien palaverissa Teamsin välityksellä. Sovimme pienryhmähaastattelupäivät lähiviikolle lasten päiväunijalle. Päiväkodissa toimiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja ei päässyt osallistumaan haastatteluihin, joten hän vastasi kysymyksiin sähköpostitse. Ennen haastatteluja lähetin kasvattajille sähköpostitse kysymykset (Liite 1), joihin kaipasin heidän näkemyksiään.

Molemmissa haastatteluissa oli paikalla kolme kasvattajaa, ensimmäisessä hetkellisesti neljä, mutta yhden piti palata lasten pariin kesken haastattelun. Haastattelut toteutettiin

ryhmähaastatteluna, jossa seurattiin ennakkoon toimitettujen kysymysten runkoa, mutta keskustelu oli avointa. Osallistujat olivat innostuneita aiheesta ja pitivät sitä erittäin mielenkiintoisena ja tärkeänä. Keskustelun edetessä osallistujat alkoivat pohtia, kuinka helposti he pystyisivät lisäämään turvallisuustietoista ohjaamista toiminnassaan omilla teoillaan ilman, että se vaatii erikoistyökaluja.

Alun perin ajattelin rajata haastattelun ja koko tutkimukseni 4-6-vuotiaiden lasten ikäryhmään, mutta haastattelun aikana kävi ilmi, että myös nuoremmille lapsille opetetaan paljon turvallisuusasioita, joten tiukka ikäraja ei ehkä ole oleellinen asia.

Haastattelutiivistelmä

Päiväkodin arjessa lapsille opetetaan turvallisuusasioita hyvin konkreettisesti osana arkea, ei pelkästään erikseen nimetyissä tuokiossa. Lapsille näytetään vaaranpaikkoja ja kerrotaan, miksi siinä on vaara. Esimerkiksi lapsi saa avata pihalle vievän eteistilan porttin vain aikuisen luvalla, koska aikuisen pitää ensin tarkistaa, ettei pihalla ole esimerkiksi lumiauraa. Päiväkoti on suhteellisen uusi, ja pihan turvallisuuttakin on kehitetty paljon yhdessä lasten kanssa.

Lapset oppivat näkemällä ja tekemällä, sekä useilla toistoilla. Lapsille opetettava tärkeä asia esimerkiksi on, että aina tullaan sanomaan aikuiselle, jos jotain sattuu tai huomaa jossain jotain epäilyttävää. Esimerkiksi kaiken ikäisille opetetaan, ettei pistorasiaan saa työntää sormiaan, tai mitään muutakaan, mutta isompia lapsia voi jo pyytää laittamaan pistoke seinään ja kertoa, miksi se ei ole vaarallista aikuisen valvonnassa.

Päiväkodin arjessa kuvat ovat vahvasti tukena. Pelkkä puhe menee helposti ohi, joten kuvat, videot ja kaikki selittäminen ja konkretia toimivat parhaiten. Pienten kanssa asioiden toisto on tärkeää. Esimerkiksi kaapeissa, joita lapsi ei saa avata on rastit, eli kyseiset kaapit ovat vain aikuisille.

Päiväkodissa on osallistuttu 112-päivään, jolloin on katsottu videoita, joista pienet lapset ovat olleen todella kiinnostuneita. Teemaan liittyen on ollut myös värityskuvia ja on puhuttu yleisesti, mitä kyseinen päivä tarkoittaa.

Jos lelu on mennyt rikki, niin lasten kanssa yhdessä käsitellään, miksi sillä ei voi enää leikkiä. Lelujen tahallisesta rikkomisesta myös keskustellaan, että niin ei saa tehdä, koska ne eivät kestä sitä. Mietitään myös, voiko rikkinäisen lelun korjata yhdessä aikuisen kanssa.

”Lapsen pitää oppia missä rajoissa on turvallista toimia. Jos jotain sattuu, niin sattuu vain vähän.”, eräs kasvattajista sanoi.

Monta kehityskelpoista ideaa nousi esiin keskustellessamme työkaluista, joilla turvallisuustietoutta voisi lapsille opettaa:

- Pienten tasoisesti tehtyjä videoita, joissa voi leikin varjolla oppia. Kuvitettuja tilanteita, joissa lapsetkin hoksaavat ja ymmärtävät, miksi jotain tapahtuu. Lapsia innostavat hahmot tai lapset kiinnostavat lapsia enemmän kuin puhuva aikuinen.
- Sarjakuvamaiset ohjeet tai jokin muu kuvasarja. Esimerkiksi ulkoliikuntavarastossa juliste, jossa kuvin selitetty, miksi pyöräilykypärää tarvitaan.
- Yksinkertainen tablettipeli päiväkotiympäristöön liittyen, ja miksei kotiinkin. Yksinkertaisia tilanteita ja selkeää puhetta sekä helpot valintatehtävät (valitse a tai b). Tablettipelin (ja videoiden) oppien vieminen käytäntöön pelaamisen jälkeen. Myös lautapelit voisi kiinnostaa isompia lapsia.
- QR-koodien laittaminen päiväkotiin ja niiden kautta infon jakaminen esimerkiksi teemällä turvallisuussuunnistuksen: ”Kuinka monta uloskäyntikylttiä näet matkalla ruokalaan?”. Pikku tehtäviä siellä täällä, ei pelkästään tiettyä yksittäistä päivää, kuten 112, jolloin niitä tehdään, vaan otetaan mukaan arkeen. Turvallisuuspassi lapsille, jotka suorittaneet tehtävät.

Kysyessäni, ovatko kasvattajat havainneet eri kulttuuritaustaisilla ja muita kuin kotimaisia kieliä puhuvilla lapsilla ja perheillä erilaisia turvallisuusnäkemyksiä, he kertoivat, että voi olla paljon kulttuurillisia eroja turvallisuusajatteluun liittyen. Kasvattajat miettivät, että aihe voisi olla esimerkiksi vanhempainillassa esillä, jotta niistä voisi keskustella. Joillekin lasten päästäminen esimerkiksi kiipeilemään tuntuu liian rohkealta. Kaikkien on tärkeää ymmärtää, että lapset ovat päiväkodissa turvassa, ja joskus vaan sattuu vahinkoja (esim. kaatumisia). Kasvattajat pohtivat, että esimerkiksi aloituskeskusteluissa uuden lapsen ja vanhempien kanssa turvallisuusasioista on hyvä puhua. Lisähuomiona tuotiin vielä esiin, että paitsi muut kulttuurit, myös osin kantasuomalaiset, ovat nykypäivänä paljon sisällä. Kovilla pakkasilla ei välttämättä edes tulla päiväkotiin.

Lopuksi vielä kasvattajat nostivat esiin, että lapset oppivat toisiltaan ja matkivat muita. Lapsi voi esimerkiksi uskaltautua isompaan liukumäkeen muiden perässä.

Haastattelujen jälkeen ideoita kootessani jäin pohtimaan, voisiko olla jokin yksi isompi kokonaisuus, joka kokoaisi ideat yhteen pakettiin ja toimisi useissa erilaisissa tilanteissa, ryhmissä ja kulttuureissa.

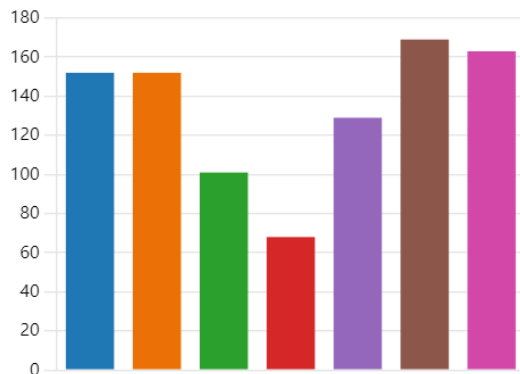
2.6.2 Verkkokysely

Keimolanmäen päiväkodin kasvattajien haastattelujen pohjalta muodostin vanhemmille ja lasten kanssa työskenteleville suunnatun verkkokyselyn Microsoft Forms -alustalla. Kysymykset ovat luettavissa kokonaisuudessaan liitteessä 2. Kysely jaettiin sosiaalisessa mediassa avoimesti kaikille halukkaille vastattavaksi.

Kyselyssä selvitin vanhemmilta, kuinka he ovat ottaneet huomioon turvallisuusasiat lapsen elinpiirissä ja millaista tukea tai työkaluja he kaipaisivat asian suhteen. Lisäksi päiväkotikäikäisten kanssa työskenteleville henkilöille oli erikseen kysymykset, joilta tiedusteltiin, millaisilla keinoilla he tällä hetkellä opettavat lapsille turvallisuusasioita ja millaista tukea tai välineitä he kaipaisivat turvallisuuskasvatuksen avuksi.

Kyselyyn vastasi 176 henkilöä. Vastaajista 164 ilmoitti lapsen äidinkieleksi suomen ja yhdeksän ruotsin. Saame tai muu -vaihtoehdot eivät saaneet ääniä.

Ensin kyselyssä selvitettiin, kuinka lapsiperheen / isovanhempien kodeissa on varmistettu turvallinen elinpiiri lapselle. Auton turvaistuimet ja kodin palohälyttimet olivat lähes kaikilla vastanneilla valittuna, myös kemikaalien ja paristojen pois pitäminen lasten ulottuvilta sai paljon ääniä. Alle puolet vastanneista oli varmistanut kaihtimien kuristumislenkkien poissaolon, ja vai hieman yli puolet (57 %) oli varmistanut, että korkeat ja painavat kaapit ovat kiinnitettynä seinään. 73 % vastanneista kertoi, että lapsen saatavilla olevat lelut ovat hänen ikätasonsa mukaisia. Kysymykseen annettuun avoimeen vastauskenttään oli annettu 73 vastausta, joista monissa kerrottiin terävien ja helposti rikkimenevien esineiden olevan lasten ulottumattomissa, turvaporttien käytöstä portaikoissa ja pistorasioiden suojaamisesta sekä kaappien lapsilukoista. Monet myös kertoivat puhuvansa vaaran paikoista lapsen kanssa ikätason mukaisesti. Parissa vastauksessa esitettiin turhautuminen isovanhempisiin, joita kodin turvalliseksi muuttaminen pienelle lapselle ei kiinnostanut ja pitivät vanhempien toiveita turhana hössötyksenä. Toive isovanhempien suuntaan kohdistuvasta valituksesta esitettiin vastauksissa. Tarkemmat vastaukset ovat luettavissa liitteessä 3.

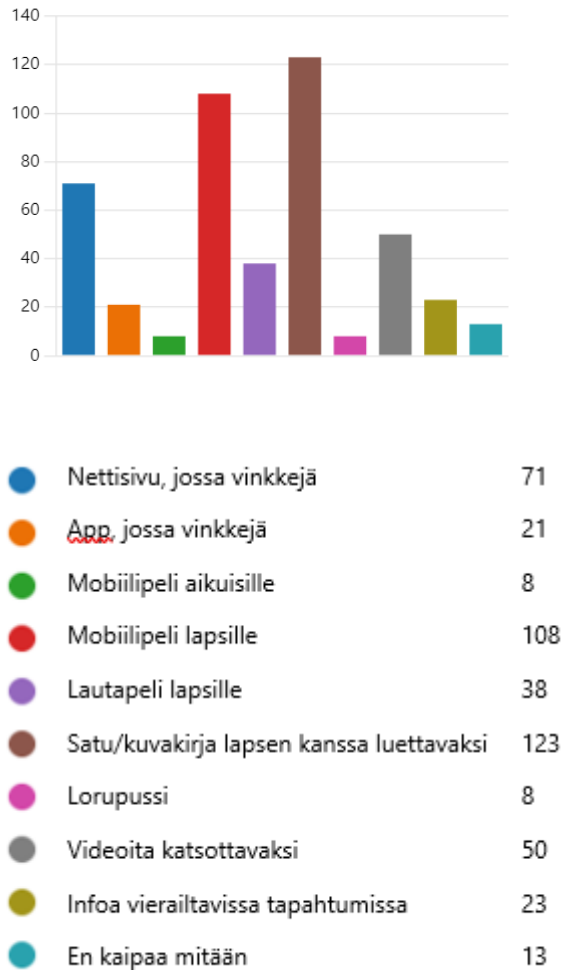

● Kemikaalit poissa lasten ulottuvilta	152
● Paristot poissa lasten ulottuvilta	152
● Korkeat ja painavat hyllyt/kaapit kiinnitetty seinään	101
● Kaihtimissa ei ole kuristumislenkkejä	68
● Lelut ovat lapsen ikätason mukaisia	129
● Autossa on turvaistuimet lapsille	169
● Kodissa on toimivat palohälyttimet	163

Kuvio 3: Vastausjakauma ja -määrät turvallista elinpiiriä koskevaan kysymykseen (n=176).

Seuraavaksi kysyttiin ”Oletteko keskustelleet lasten kanssa kodin vaaranpaikoista/turvallisuudesta?” Vastausvaihtoehdot kysymykseen olivat 1= ei lainkaan, 3= yleisellä tasolla ja 5= erittäin syvällisesti. Vastaukset painoutuivat arvoihin 3 ja 4, keskiarvon ollessa 3.65.

Kysyttäessä millaista tukea kaivattaisiin aiheeseen tai millaiset keinot kokisivat toimivimmaksi tavaksi, eniten vastauksia (123 ääntä) sai satu/kuvakirja lapsen kanssa luettavaksi ja toiseksi eniten mobiilipeli (108 ääntä). Avointen vastausten mukaan lapset saavat paljon oppia ja ideoita lastenohjelmista ja peleistä. Päiväkodin kasvattajia usein myös uskotaan omia vanhempia paremmin. Erilaisia materiaaleja, kuten paperisia oppaita ja kirjoja toivottiin useassa vastauksessa. Tarkemmat vastaukset ovat luettavissa liitteessä 3.

Kuvio 4: Vanhempien vastausjakauma ja -määrä keinoista välittää tietoa lapselle (n=176).

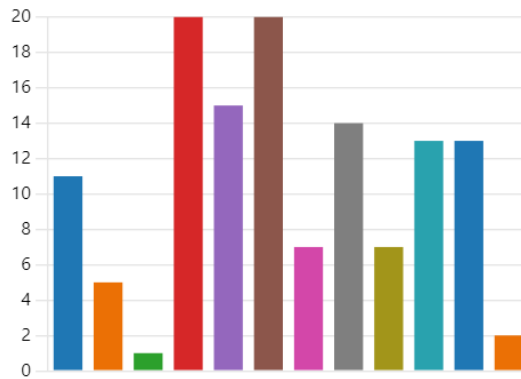
Kyselyn toinen osio oli osoitettu lasten kanssa työskenteleville henkilöille. Ensimmäisessä kysymyksessä selvitettiin, millaisilla keinoilla lapsille opetetaan (kodin) turvallisuusasioita vastaajan työympäristössä. Eniten valintoja sai vastaus ”Kerrotaan vaaranpaikoista ja riskeistä”. Myös osallistuminen teemapäiviin, kuten 112-päivään, sekä kirjojen lukeminen saivat useita valintoja. Avoimissa vastauksissa muihin keinoihin liittyen esiin nousi yhteisten pelisääntöjen teko myös turvallisuus- ja pelastautumisasioihin, lasten ja vanhempien valistaminen pyöräilykypärän ja turvaistuimen käyttöön sekä Kotitapaturman tekemän kodin turvallisuuslistan jakamista lapsiperheille. Tarkemmat vastaukset ovat luettavissa liitteessä 3.

● Osallistutaan teemapäiviin (esim. 112-päivä)	15
● Kerrotaan vaaranpaikoista ja riskeistä	30
● Katsotaan videoita	6
● Luetaan kirjoja	18
● Tehdään muilta tahoilta tulleita tehtäviä	9

Kuvio 5: Lasten kanssa työskentelevien vastausmäärät käytettyihin keinoihin (n=30).

Mobiilipeli ja satu-/kuvakirja olivat suosituimmat vastaukset kysymykseen siitä, että millaista tukea tai välineitä lasten kanssa työskentelevät kaipaavat. Lapsille suunnattu lautapeli sekä värityskuvat saivat myös paljon kannatusta kuin myös turvallisuussuunnistus (qr-koodeilla) ja tapahtumavierailuissa saatava tieto. Avoimia vastauksia annettiin vain kaksi. Ensimmäisessä toivottiin perhehoitajien kouluttamista turvallisuusasioihin kasvatuksen ja lastensuojeluasioiden lisäksi. Esimerkkinä ehdotettiin helppoa nettisivua, josta löytyy tietoa myrkytyksistä, lelujen turvallisuudesta ja ajankohtaisista asioista. Toisena vastauksena kerrottiin neuvoloissa jaettavista rokotuspalkkioitarroista ja ehdotettiin, että niiden ohessa voisi jakaa turvallisuustietoutta.

● Nettisivu, jossa vinkejä	11
● App, jossa vinkejä	5
● Mobiilipeli aikuisille	1
● Mobiilipeli lapsille	20
● Lautapeli lapsille	15
● Satu/kuvakirja lapsen kanssa luettavaksi	20
● Lorupussi	7
● Värityskuvia	14
● Videoita katsottavaksi	7
● Turvallisuussuunnistus (esim. qr-koodeilla)	13
● Infoa vierailtavissa tapahtumissa	13
● En kaipaa mitään	2

Kuvio 6: Lasten kanssa työskentelevien toivoma tuki ja työkalut vastausmäärineen (n=30).

2.6.3 Aikaisempia turvallisuuskampanjoita ja aineistoja lapsille

Lapsille löytyy jonkin verran heille suunnattua turvallisuuskasvatusmateriaalia erilaisissa muodoissa ja erilaisilla teemoilla. Tutustuessani aiheeseen tutkin miten aihe on aikaisemmin Tu- kesissa ollut esillä ja millaista lastenkirjallisuutta sekä -pelejä aiheesta löytyy.

Tukesissa aiemmin tehdyt kampanjat

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukesissa on pidetty lasten turvallisuutta erittäin tärkeänä teemana ja siihen on haluttu panostaa. Vuosien saatossa on tehtykin useita erilaisia tempauksia ja kampanjoita yksin sekä yhteistyössä eri tahojen kanssa tiedon lisäämiseksi niin vanhemmille kuin lapsille.

Itse aloitin Tukesissa vuonna 2017, joten haastattelin pidempään talossa ollutta esimiestäni sekä entistä viestintäasiantuntijaamme aikaisemmin toteutetuista lasten turvallisuus -kokonaisuuksista.

Pikin huone

2010-luvun alkupuolella Tukesissa lähdettiin kehittämään turvallisuuskasvatuspeliä lapsille. Alun perin haaveena oli kohdistaa peli myös kouluikäisille lapsille, mutta Opetushallituksessa ei innostuttu projektista, ja ikä rajattiin päiväkotikäisiin lapsiin.

Projekti tehtiin yhteistyössä Demolan kanssa. Demola on Oulun Yliopiston ylläpitämä innovaatioalusta, jossa eri alojen opiskelijat monitieteellisistä ja monikulttuurillista lähtökohdista muodostetuilla projektiryhmillä ratkovat aitoja työelämälähtöisiä ongelmia. (Oulun yliopisto 2023.)

Demolan projektin aikana peliä testattiin päiväkodissa lapsien kanssa, ja valmis tuote lopulta myytiin Ylen käyttöön Pikku Kakkosen nettisivuille. Myöhemmin peliin tehtiin lisäpäivitysosa, jossa oli uutta sisältöä. Peli oli saatavilla Pikku Kakkosen sivuilla muutaman vuoden ajan, kunnes ilmeisesti aika ajoi pelin ohi ja lapset siirtyivät pelaamaan mobiilissa paremmin toimivia pelejä.

Maltti ja Valtti

Jatkumoa yhteistyölle Ylen kanssa vuonna 2015. Maltti ja Valtti ovat Ylen Pikku Kakkosen kaksi poliisihahmoa, jotka ratkovat elämän pieniä ja suurempiakin ongelmia opettavaisin ja tapahtumarikkain kuvauksin.

Tukesista ideoitiin Ylelle aiheita, kuten pyöräilykypärän käyttö ja trampoliiniturvallisuus, joista käsikirjoittajat kehittivät Pikku Kakkoseen jaksoja.

Tukes-nalle

Vaarallinen nalle kehitettiin vuonna 2012 suunniteltaessa kausiteemaiseen viestintään keskittyvän Season's Safety -kampanjan teemoja. Silloin esiteltiin leluvalvontatuloksia näyttävästi

Ideaparkissa ihmisten ollessa jouluostoksilla. Nallea käytettiin myös tapahtuman markkinoinnissa ja somevideoissa jo ennen tapahtumaa.

Kuva 2: Tukes-nalle

Kampanjan jälkeen nalle jäi Tukesin turvallisuushahmoksi. Sitä käytettiin esimerkiksi seuraavana kesänä viestinnässä, joka silloin oli vielä vahvasti joulu- ja kesäturvallisuuskampanjatyylistä, koko talon Seasons Safety -henkistä tekemistä. Nalle muutettiin turvalliseksi ja se piti muun muassa blogia ”Matkalla Farmariin”, Farmari-messuille, jossa nalle oli maskottina esillä Tukesin turvallisellessä kesämökillä.

Kesän jälkeen nallea käytettiin erinäisissä messutyypisissä tilaisuuksissa ja videoissa. Tähän aikaan pohdittiin paljon myös sitä, olisiko tarpeen tehdä Tukesille oma maskottihahmo, samantyylinen kuin esimerkiksi Osuuspankin Hippon. Tällöin asiaa selvitettiin yhteistyössä Omnia ammattiopiston ompelupuolen kanssa, mutta asia jäi, koska se olisi maksanut tuhansia euroja ja sitä ei ollut silloin suunniteltu budjettiin. Lisäksi arvioitiin, että messujen ynnä muiden liivetilaisuuksien rooli pienenisi entisestään Tukesin viestinnässä. Lopulta Nalle hävitettiin vähäiseen käytön takia vuonna 2016.

Kirjallisuutta lapsille

Oikeasti vaarallista

Karin Henriksonin ja Maarit Gunnervallin (kuvittaja) Oikeasti vaarallista -kirjassa (2010, alkuteos *Farligt på riktigt?*) mummo kertoo kolmevuotiaalle lapselle asioista, jotka ovat ja eivät ole vaarallisia. Osa asioista voi olla pelottavia, kuten dinosaurukset, mutta ne eivät ole vaarallisia, koska niitä ei ole enää olemassa. Kodin vaaranpaikkoja, kuten veitset, sähkölaitteet ja veteen putoaminen, on esitelty tekstissä kivasti ja lisäksi on perusteltu, miksi ne ovat vaarallisia. Jokaisella sivulla on yksi kysymys ja vastaus, esimerkiksi ”Ovatko pesuaineet vaarallisia? Ovat! Siivoukseen ja tiskaamiseen käytetään aineita, joita ei ole hyvä niellä”. Kirjan kuvituksessa seikkailee piirretty lammaisaihepiiriin liittyvien kuvien ja piirrosten joukossa.

Kirja on kuvitukseltaan ja lyhyiltä teksteiltään selkeästi suunnattu päiväkotikäisille lapsille.

Alakouluikäinen lapseni näki sattumalta Oikeasti vaarallista -kirjan työpöydälläni ja kertoi, että aiemmin käymässään päiväkodissa oli luettu sitä heille.

Palovaari

Matti Waitisen ja Marjo Nygårdin (kuvittaja) ovat tehneet kaksi Lasten keskuksen kustantamaa turvallisuustietokirjaa lapsille: Palovaarin turvaopas ja Palovaarin turvatäpät. Lisäksi Lasten Keskuksen verkkosivuille on koottu opastusvideoita, kuinka toimia esimerkiksi sammutuspeitteen kanssa (Lasten Keskus 2021a). Kirjailija Matti Waitinen on Helsingin Pelastuskoulun rehtori, vuoden palomies 2011 ja hän on kirjoittanut useita turvallisuusaiheisia teoksia (Lastenkeskus 2021b). Waitisen valokuvan perusteella on helppo yhdistää hänet kirjan kuvituksen palovaariksi.

Palovaarin turvaopas -kirjassa (2019) palovaari ja hänen koiransa kertovat turvallisuusasioista. Kirjassa seikkailee myös esikouluikäinen Ansa ja tokaluokkalainen Tauno. Kirja on hieman sarjakuvamaisesti kuvitettu, aukeamalla on useita pienempiä kuvia ja niiden alla opastustekstit, esimerkiksi hellalla savuava kattila ja alla ohje, ettei saa jättää vartioimatta ja että sammutetaan kattilan kannella. Kirjassa käytetään jonkin verran loruja leipätekstin lisäksi. Kirjassa on lähes joka aukeamalla aiheeseen liittyviä turvatehtäviä lapsille ja kirjan lopussa kaksi aukeamaa paloturvallisuustietoutta aikuisille. Paloturvallisuusasioiden lisäksi kirjassa on yhdellä aukeamalla kuvia ja niiden selitykset muista vaaranpaikoista, kuten hiekkalaatikolle eksyneistä aikuisten vaarallisista esineistä (tulitikut, lääkkeet, tupakantumpit). Kirjan lopussa on lapselle täytettävä henkilökohtainen turvapassi, joka on myös tulostettavissa Lasten Keskuksen verkkosivuilta.

Palovaarin turvatäpät -kirjassa (2020) palovaari ja hänen koiransa jatkavat turvallisuusasioiden kertomista, mutta nyt vahvemmin muidenkin kuin paloasioiden suhteen. Kirja on suoraan jatkoa palovaarin turvaoppaalle ja siinä Ansa menee ensimmäiselle luokalle. Kirjassa käsitellään liikenneturvallisuutta ja ohjeistetaan suojaimien käyttöä (heijastimet, pyöräilykypärä, pelastusliivit, kuulosuojaimet ja suojalasit). Lisäksi kerrotaan koulussa tapahtuvasta poistumisharjoituksesta ja mitä vapaapalokunnassa tehdään ja tapahtuu. Kirjan lopussa on kodin turvallisuustarkastuslista, jonka avulla voi tarkistaa, ovatko koti ja oma käytös turvallista. Kirja on perinteisempi kertova satukirja kuin edeltäjänsä, mutta sisältää myös muutamia samanlaisia sarjakuvamaisia tietolaatikoita.

Arvioisin, että kirjoissa seikkailevan Ansan ikä on suora viittaus kirjan kohderyhmästä. Palovaarin turvaopas on tarkoitettu päiväkotijäsenille ja esikouluikäisille ja turvatäpät koululaisille.

Mobiilipelit

Mobiilipelejä löytyy nykypäivänä hyvinkin monenlaisia. Tutustuin kolmeen turvallisuusaiheeseen mobiilipeliin. Kansainvälinen, usealla kielellä saatavissa oleva, Safety for Kid 1 -Emergency Escape opettaa lapsille selviytymistä arjen erilaisissa riskitilanteissa. Suomessa tehdystä ja suomenkielisistä turvallisuustaitojen opettamisesta lapsille nostan tietoturva-asioista opettavan Spoofy-pelin ja paloturvallisuuteen keskittyvän Virpa-pelin. Molemmat pelit ovat vahvemmin suunnattu kouluikäisille kuin päiväkotikäisille.

Kyberturvallisuuspelejä Spoofy

Spoofy on usean eri tahon, kuten CGI:n, Traficom, Opetushallituksen, yhteistyössä toteutettu internetin vaaranpaikkoihin keskittyvä lapsille suunnattu mobiilipeli. Peli opettaa lapsille kansallisen opetussuunnitelman mukaisia taitoja, kuten digiympäristössä tarvittavia taitoja, viestintäosaamista sekä sosiaalisia taitoja. Pelin tavoite on opettaa lapset pyytämään apua sekä tunnistamaan vaaroja. Pelin teemoina ovat valokuvien jakaminen, kaveripyynnöt, verkkohuijaukset, verkossa viestiminen, salasana ja hakkerointi. Yhden teeman pelaamiseen on arvioitu kuluva noin 10-20 minuuttia. Peli on ladattavissa mobiilisti, mutta on myös pelattavissa verkkosivun kautta. Pelin pelattua voi ladata kybersankari-diplomin. (Kyberturvallisuuspelejä Spoofy 2024.)

VIRPA - Palomestari Nuorten paloturvallisuuspelejä

Myös Virpa on kotimainen, usean eritahon toteuttama turvallisuuskasvatuspeli lapsille. Mukana peliä tekemässä ovat olleet Turun AMK, Turku Game Lab, Palosuojelurahasto sekä Nuhäätä-pelastustaitokampanja. Virpa on samaan aikaan sekä digitaalinen, että virtuaalinen oppimisympäristö, jonka tarkoitus on edistää paloturvallisuuteen liittyvää tietoa ja taitoa. Peli vaatii toimiakseen julkisen rakennuksen, kuten koulun tai muun vastaavan, jossa on nähtävillä turvallisuusopasteita. Peli toimii siis oivallisesti osana opetusta koulussa, mutta sen pelaaminen kotona ei onnistu.

Pelissä yhdistyvät perinteinen mobiilipelaaminen ja lisätty todellisuus (AR) konenäköteknologian avulla. Tavoite on, että lapset oppivat tunnistamaan erilaiset poistumisopasteet sekä muut turvallisuuskilvet koulussa uudella hausalla tavalla. Peli sisältää muun muassa sammutusharjoituksia ja yllätyksiä, jotka on piilotettu rakennukseen. Skannaamalla turvallisuuskilpiä rakennuksessa pelaaja saa virtuaalipalkintoja. Peli on maksuton ja se on saatavilla suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi mobiililaitteelle. Peli on toteutettu vuonna 2021 ja on vuonna 2023 ollut Suomen eOppimiskeskus Ry:n finalistina ”Paras suomalainen oppimiskasvatustekniikka” -kilpailussa. (VIRPA - Palomestari Nuorten paloturvallisuuspelejä 2024.)

Safety for Kid 1 -Emergency Escape

Pelissä Carrot-niminen poika seikkailee erilaisissa tilanteissa, joissa tarvitaan ratkaisutaitoa selvitäkseen turvallisesti eteenpäin. Miten toimia, jos kotiin tulee murtovaras tai mitä tehdä, jos eksyy vanhemmista? Pelissä on yhteensä 25 osaa, eli erilaista tilannetta, joista pitää selviytyä oikeilla valinnoilla turvallisesti pois.

Osan alussa äiti opastaa miten pitää toimia, jos jotain sattuu ja jatkossa pelaaja valitsee monivalintakysymyksistä oikean tavan edetä selvitäkseen ongelmasta. Pelissä on virheenkorjaaja-hahmo, joka kertoo, miksi jokin asia on väärin ja miksi oikein. Hahmojen vuorosanat ja kysymykset näkyvät tekstinä ja ne luetaan ääneen.

Jokaisessa osassa on liki kymmenen monivalintakysymystä. Jos vastaa väärin, niin virheenkorjaaja kertoo, miksi se oli väärin. Monivalintojen lisäksi peli osallistaa lasta pelillisillä keinoilla, esimerkiksi pitää näppäillä puhelimeen hätänumero tai kuljettaa Carrottia kohti haluttua kohdetta. Osan lopussa kertoja kertoo pääasiat, mitä opit tästä aiheesta.

Carrot on ilmeisesti kouluikäinen ja hänet jätetään pelissä tarkoituksella yksin kotiin. Peli on kuitenkin tempoltaan erittäin hidas ja kuvitukseltaan lapsellinen, joten itse näkisin pelin soveltuvan päiväkotikäisille lapsille niiltä teemoiltaan kuin ne päiväkotikäisen arkeen sopii. Peliä pääsi pelaamaan maksutta vain kolme osaa; ”älä avaa ovea vieraille”, ”murtovaras kotona” ja ”eksynyt äidistä”.

Vietnamilaisen Mage Studion kehittämä peli on saatavilla 11 kielellä; vietnam, englanti, espanja, portugali, arabia, venäjä, ranska, thai, korea, japani ja kiina.

3 Kehittäminen

Päiväkodin haastattelusta jäi päällimmäisenä mieleen ydinajatus jostain isommasta kokonaisuudesta. Mitä jos kehitystyön lopputulos ei olisikaan vain esimerkiksi satukirja tai mobiilipeli, jotka olivat selkeästi suosituimmat ehdotukset kyselyssä ja haastattelussa? Isommassa kokonaisuudessa mahdollisuus jatkojalostaa useita erilaisia työkaluja avaa laajemman mahdollisuuden tavoittaa kohderyhmä.

Mobiililaitteet ovat nykypäivää niin kodeissa kuin päiväkodeissa, mutta aikuiset toivovat lapsille muutakin kuin ruudun tuijottamista. Videot ja pelit houkuttelevat lapsia, ja omakin lapseni halusi usein pelata puhelimellani tutkimusvaiheessa lataamaani Safety for Kid 1 -Emergency Escape -peliä, vaikka ei osannutkaan pelin kieliä.

Autoliiton ja Liikenneturvan paljon esillä pitämä turvaistuinten käyttö nousi esiin vanhemmille esitetystä kysymyksessä lasten elinympäristön turvaamisesta kotona. Asia on esillä medioissa vuosittain, ja molemmat tahot tekevät näkyvää valistustyötä istuimien käytön osalta. Toinen lähes kaikkien vastaama vaihtoehto oli toimivat palohälyttimet kotona. Tämäkin teema näkyy paljon mediassa; sekä pelastuslaitokset ja Suomen pelastusalan keskusjärjestö SPEK ovat Tukesin lisäksi aktiivisia tiedottamaan paloturvallisuudesta. Aineistotutkimuksessa mainittu Virpa-paloturvallisuuspelissä yhtenä yhteistyökumppani on paloturvallisuutta edistävä Palosuojelurahasto PSR. Lisäksi lapsille kohdistetusti myös Palovaari-kirjat ja 112-päivä opettavat paloturvallisuutta lapsille kuin myös aikuisille. Paljon näkyvyyttä saaneet aiheet ovat siis parhaiten ihmisten mielissä ja ohjeita noudatetaan.

Tukesin aiemmat projektit Yleisradion kanssa yhteistyössä sekä turvallisuusnalle ovat edelleen vanhempien kollegoiden muistissa ja pohdinnat näiden mahdollisesta jatkosta on lausuttu ääneen. Värityökuvien ja turvallisuussuunnistuksen toteuttamista päiväkoteihin esimerkiksi qr-koodeilla olisi melko yksinkertainen toteuttaa, kun sisällön teema olisi selkeä.

Ajatus opinnäytetyöni tuloksen laajemmasta kokonaisuudesta herätti pohdinnan siitä, olisiko vuonna 2016 haudattu turvallisuushahmon kehittäminen syytä ottaa uudelleen esille. Jos teemalle kehitettäisiin hahmo, jonka lapset tunnistavat ja tuntevat, se voisi helpottaa mahdollisten satukirjojen ja muiden tietopakettien kehittämistä lapsille, perheille ja lasten kanssa työskenteleville.

3.1 Kohti turvallisuushahmoa

Vuoden 2022 syksyllä perustimme niin kutsutun lastenturvallisuustiimin kanssa Instagram-tilin nimeltä *tukesinfo_lapset*, jossa viestimme ja valmennamme seuraajiamme lasten turvallisuuden liittyvistä aiheista. Tili on suunnattu lasten vanhemmille ja muille lasten parissa aikaa viettäville aikuisille. Aluksi tilin profiilikuvaksi valitsimme tavallisen ruskean nallen kuvapankista.

Samana syksynä käynnistyi perinteinen joululelujen markkinavalvontaprojekti, jossa tutkittiin joulun suosikkilelujen turvallisuutta. Jouluprojektien tiedotustilaisuudet ovat vuosien saatossa saaneet paljon median huomiota, ja aiheesta on kirjoitettu paljon eri kanavissa. Viestintäjohtajamme kanssa keksimme, että voisimme järjestää lapsille piirustuskilpailun, jossa tehtävänä on piirtää turvallisuushahmo. Tätä hahmoa voisimme käyttää tulevaisuudessa lasten turvallisuusviestinnässä. Ajatuksenamme oli, että kilpailun voittajatyö julkistettaisiin joululelu-projektin tiedotustilaisuudessa joulukuussa 2022.

Lähdin laatimaan kilpailun sääntöjä seuraavien otsikoiden kautta:

1. Kilpailun järjestäjä
2. Yleistä kilpailusta
3. Kilpailuaika
4. Osallistumiskelpoisuus
5. Kilpailuun osallistuminen
6. Voittajan valinta ja palkinnon luovutus
7. Immateriaalioikeudet ja käyttöoikeudet
8. Palkinto
9. Rekisteriseloste ja henkilötietojen käsittely
10. Järjestäjän vastuu
11. Lisätietoa kilpailusta.

Ensimmäisen sääntöluonnoksen valmistuttua keskustelimme viestintäjohtajan kanssa mahdollisuudesta hankkia piirustuskilpailun palkinnoksi esimerkiksi iPad ja siitä, voisiko joku talon juristeista tarkistaa säännöt. Hallintojohtaja pyysi vielä selvittämään tekijänoikeudellisia asioita hallintojuristien kanssa, jos haluaisimme käyttää voittajatyötä jatkossa viestinnässä tai muussa toiminnassa. Pelkän piirustuskilpailun toteutus ilman jatkosuunnitelmia olisi yksinkertainen, mutta olisiko eettisesti oikein hyödyntää lapsen teosta ja jos olisi, niin mikä olisi kohtuullinen korvaus teoksen käytölle?

Selvitysten lopputuloksena kävi ilmi, että tällainen piirustuskilpailu, jossa voittajan teosta käytettäisiin jatkossa, ei olisi moraalisesti hyväksyttävää ja tekijänoikeudellisten korvausten osalta asia olisi hyvin haastava. Hahmon kehittäminen piirustuskilpailun pohjalta päätettiin keskeyttää.

3.1.1 Lapsimessut 2023

Päätimme pitkän tauon jälkeen järjestää lastenturvallisuusteemaisen osaston kevään 2023 Lapsimessuille Helsingissä. Osasto oli melko iso, ja kysyimme kuluttajapalvelupuolen innostusta lähteä mukaan messuille. Heidän vesiturvallisuuden valvojansa yhdessä Suomen uima- ja hengenpelastusliiton (SUH) kanssa ottivat osastolta oman kulmansa, jossa oli muun muassa pelastusliivejä sovitettavaksi ja keinuva suotuvene lapsille, jotka olivat pukeutuneet liiveihin.

Hankimme osastollemme suuren vitriinin, jossa oli esillä vaarallisia leluja ja muita kodin tuotteita. Ajattelimme, että osastolla olisi hyvä olla jonkinlainen aktiviteetti lapsille, jotta aikuisilla olisi mahdollisuus jutella kanssamme pidempään. Tähän ratkaisuksi päätimme lisätä väri- ja tehtävöpöytiä, joihin tein turvallisuusaiheisia tehtäviä eri-ikäisille lapsille sopivina, ottaen huomioon molemmat kotimaiset kielet.

Olimme myös pitkän suunnittelun jälkeen hankkineet tuhansittain lelujen turvallisuustestauksessa käytettäviä pienten osien lieriöitä jaettavaksi esimerkiksi kerhoihin, päiväkoteihin ja perheille, ja messut olivat oivallinen paikka kertoa turvallisuusasioista ja jakaa lieriöitä.

Kuva 3: Pienten osien lieriöitä ja niiden ohje.

3.1.2 Hahmoäänestys

Osaston sisältöä suunnitellessamme hahmoasia nousi jälleen esiin, ja koska halusimme osallistaa lapset hahmon toteutukseen, aloimme kehittää osastolle äänestyspistettä. Päätimme, että tekisimme itse 4-5 erilaista hahmokuva, joista messuilla vierailevat lapset voisivat

äänestää suosikkiaan. Äänestykseen osallistuneet lapset saivat palkkioksi pienten osien lie-
riön. Näin voisimme jatkaa hahmon kehittämistä välttämällä aiemman piirustuskilpailun tuomat
eettiset ja tekijänoikeudelliset haasteet. Minä piirsin robottihahmon, kollegani PK tonttuhah-
mon ja JM hirviön, supersankarin ja saukon. Kuvat suurennettiin messuosaston seinälle.

Kuva 4: Hahmoäänestyksen vaihtoehdot messuosaston seinällä.

Seuraava haaste oli, kuinka saamme luotettavan ääntenlaskennan toteutettua. Keksimme ky-
syä kauppojen ovenpielissä näkyvien hymynaamalaitteiden vuokraajalta, voisiko laitteen
saada vain viikoksi vuokralle, mutta heidän minimivuokra-aikansa oli kolme vuotta. Etsimme
ja kokeilimme erilaisia sovelluksia, joita voi ladata mobiililaitteisiin ja kyselimme tutuilta,
tietääkö joku hyvän ohjelman, joka olisi tuon hymynaamalaitteen kaltainen yksinkertainen
klikkaa ja poistu -kaltainen laite. Lopulta JM:n onnistui rakentaa Tukesissa

tapahtumailmoittautumisiin käytetyn Webropol-sivustolle mobiilissa toimivan ”klikkaa kuvaa ja lähetä vastaus” -tyylinen äänestys. Webropoliin sai ladattua hahmovaihtoehtojen kuvat, joten lukutaidottomatkin lapset pystyivät helposti ilman aikuisen suurta ohjausta valitsemaan suosikkinsa tabletista, jossa oli samat kuvat esillä kuin messuosaston seinällä.

Messuilla taktiikkamme oli houkutella ohikulkijoita osastolle äänestämään suosikkiahmoaan, jonka jälkeen annoimme lapsille pienten osien lieriön ja kerroimme, kuinka kyseinen lelujen-testauslaite toimii ja kuinka he voivat sen avulla kotona varmistaa, että pikkusisarusten tai kylässä käyvien vauvojen saataville ei jää liian pieniä leluja. Tästä ohjasimme heidät tutustumaan vaarallisten tuotteiden vitriiniin, josta sai tarkistaa, ettei ainakaan niitä tuotteita kotoa löydy. Jotkut jäivät pidemmäksi aikaa osastolle, ja lapset touhusivat aktiviteettipisteellä tai vesiturvallisuuden parissa.

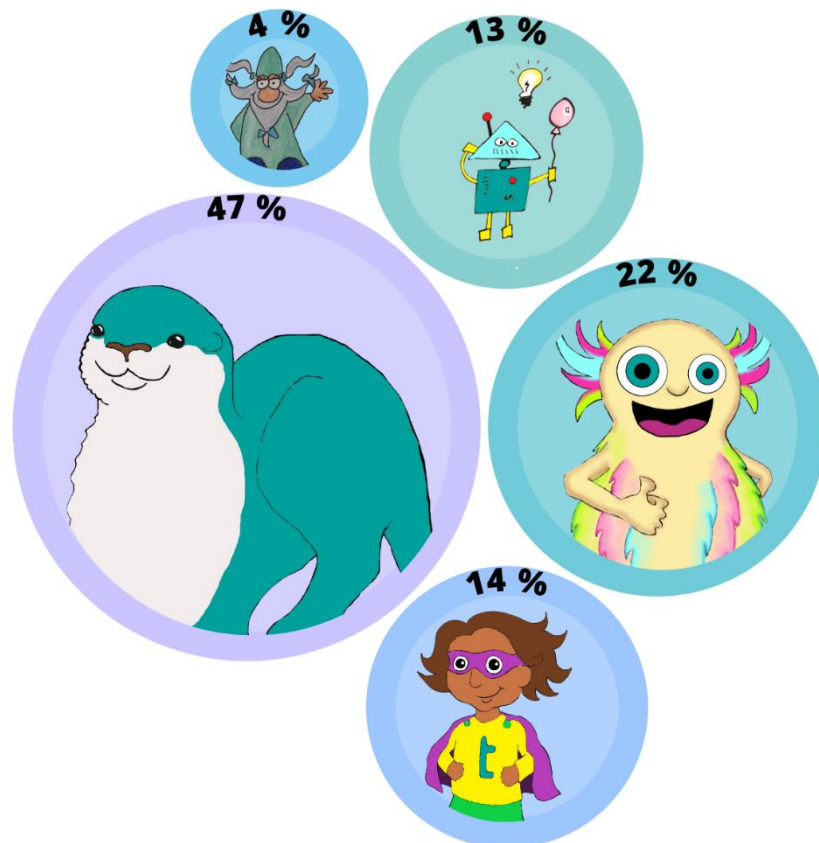

Kuva 5: Tukesin osasto lapsimessuilla 2023.

Äänestyksen tulokset

Lasten osallistaminen messuilla äänestämään omaa suosikkiaan tulevaksi lasten turvallisuushahmoksi onnistui erittäin hyvin, ja kolmen päivän aikana lähes 1000 lasta kävi antamassa äänensä suosikilleen. Muutama innokas aikuinenkin halusi äänestää, joko edustaen omaa äänestyskyvyttöntä vauvaansa tai oli muutoin niin innoissaan ajatuksesta, että emme halunneet kieltää yksittäisiä aikuisia osallistumasta. Äänestystapa mobiilisti oli selkeästi lasten mieleen, ja

äänestäminen Webropolilla sujui lähes ongelmitta. Äänestäminen vaati internetyhteyden ja ikäväksemme välillä äänestys sivu jäi jumiin nettisignaalin heikkouden takia.

Kuvio 7: Äänestystulokset prosentteineen.

Jokainen hahmoehdokka sai ääniä, mutta ylivoimaiseksi suosikiksi nousi saukkohahmo 47 % äänimäärällä. Aiemmin toimistolla käytäväpuheiden ja tiimimme omien mielipiteiden perusteella joko hirviö- tai supersankarihahmo olisi ollut meidän aikuisten mielestä varmat voittajasuosikit. Lasten osallistamisen tärkeys tuli tässä hyvin todistettua. Jotta hahmo olisi nimenomaan lapsille kiinnostava ja mieleinen, sen ei tule olla aikuisten valitsema, vaan lasten.

3.2 Hahmon toteutus

Aloittaessani opinnäytetyötäni pidin yhtenä oleellisena teemana myös muunkielisten lasten huomioimisen lopputuloksessa. Kysyin aiheesta haastatteluissa päiväkodin kasvattajilta, mutta haastattelujen analysoinnin perusteella koin, että monikielisyyteen ei välttämättä ole tarpeen vielä tässä vaiheessa kehitystyötä panostaa sen enempää, vaan sitä voi miettiä

jatkoideoinnissa. Kehittämisen tuloksena luotu turvallisuushahmo ei ole kielellisesti tai kulttuurillisesti rajoittunut ja sen myötä kehitettyjä erilaisia materiaaleja voidaan tarvittaessa kääntää monille eri kielille.

Tutkimukseni oli alun perin ajateltu olevan 4-6-vuotiaiden lasten mieltymysten selvittämistä. Kuitenkin jo ensimmäisessä haastattelussa päiväkodin kasvattajille laajensin ikäjakaumaa myös nuorempiin lapsiin ja myöhemmässä vaiheessa kehitystyonprosessia havaitsin ikärajan olevan auttamatta edelleen liian kapea; kollegani tekemän opetusvierailun 2. luokka-asteelle ja Lapsimessuilla tehtyjen havaintojen perusteella myös alakouluikäisten kiinnostus aiheeseen oli varsinkin hahmon osalta suurta.

3.2.1 Hahmoasu

Saukon valikoiduttua lasten suosikkiahmoksi kartoitin mahdollisia ompelimoja toteuttamaan meille ihmisen mentävän saukkoasun. Saukkoasua on ajatus käyttää viestinnällisissä kuva- ja videomateriaaleissa sekä jatkossa ainakin messutapahtumissa.

Yhteistyöompelimon löydyttyä sovimme tapaamisen heidän kanssaan. Tapaamisessa valitsimme asun turkoosin karvamateriaalin (merenvihreä on yksi Tukesin graafisen ilmeen väreistä, joka on Tukesin entinen pääväri) ja sovimme aikatauluista. Suunnitelman mukaisesti hahmoasu valmistui loppuvuodesta 2023. Alkuperäisessä JM tekemässä piirroksessa saukko on neljällä jalalla, mutta jotta sitä voisi käyttää asuna, ompelimo muokkaa piirrosmallin kahdelle jalalle. Annoimme heille luvan muokata saukon piirteitä, jotta asusta tulisi miellyttävä käyttää ja että se ei ainakaan pelottaisi lapsia.

Kuva 6: Ompelimon toteuttama saukko

Koska hahmoasua on tarkoitus käyttää eriaiheisissa turvallisuusvalituksissa, niin sille hankittiin pelastusliivi aikuisten koossa XXL. Olemme pohtineet pyöräilykypärän valmistuttamista kyseisessä ompelimossa tulevaisuudessa. Erilaisten henkilönsuojaimien käyttäminen tarvittaessa on oleellinen osa turvallisuuskasvatusta, joten jos hahmo menee veneeseen, on hänellä oltava pelastusliivit tai silmä- ja kuulosuojaimet ilotulituksia katsellessa.

3.2.2 Hahmon nimi

Tukesin lastenturvallisuuden teemalle oli nyt saatu oma hahmo, joka toimii ison kokonaisuuden keskiössä. Saukolle nimeä pohdittaessa ehdotin saukon nimeksi Tuke, joka on näppärästi lyhenne virastomme lyhentäneestä Tukes. Kollega ehdotti, että käytetään aktiivisessa käytössä olevan lastenturvallisuus-sanon lyhennystä Lastu (LASTenTURvallisuus). Kuitenkin haku-konehaussa selvisi, että Lastu on arkkitehtuuriyrityksen, alueellisen keskussairaalan lastenosaston tuki ry:n, yliopiston ainejärjestön, avoimen päiväkodin ja monnen muun nimi.

Jatkokehityksenä pohdinnassa oli, olisiko lasten osallistaminen myös nimen kehittämiseen jotenkin mahdollista, mutta koska toive oli saada hahmo julkaistua pikimmiten, jotta sen kanssa päästäisiin tekemään turvallisuuskasvatusta ja tapaamaan lapsia, joten nimeksi tuli Tuke.

3.3 Hahmon profiili, materiaalit ja seikkailut

Alkuperäinen äänestyksessä mukana ollut piirroskuva saukosta oli neljällä jalalla seisova melko realistisen näköinen eläin, vaikkakin väriltään turkoosi. Ompelimossa saukko nostettiin kahdelle jalalle ja sen ilmettä muokattiin hieman. Elävän hahmon lisäksi oli tarpeen saada viestinnällisiin tarpeisiin myös piirroshahmo saukosta. Kuvittajalta tilattu piirretty Tuke muistuttaa enemmän hahmoasua, kuin alkuperäistä piirrosta, jotta ne ovat varmasti yhdistettävissä toisiinsa.

Kuva 7: Hahmon kehitys piirroksesta asuksi ja takaisin piirrokseksi

3.3.1 Oheismateriaalit

Lapsimessuilla 2023 lapset jonkin verran pysähtyivät tekemään väritys- ja muita osastolle työstämiäni tehtäviä. Eräs alakoulun opettaja kysyi meiltä, saako hän kopioida tehtäviä jaettavaksi luokalle. Tästä ideasta innostuneena tarkoitus on tehdä tai teettää uudet Tukella kuvitetut tehtävät ladattavaksi myöhemmin sovittavaan verkkoalustaan. Päiväkodin kasvattajien haastattelussa kävi myös ilmi, että nämä valmiit helposti toimintaan mukaan otettavat tehtävät olivat kasvattajien suosiossa.

Tukesta tehdystä piirroskuvasta tehtiin myös värityskuva, joka on pienten osien lieriön ohjeen kääntöpuolella lasten väritettävänä.

Kesällä 2023 kuluttajatuotteet-ryhmässämme kesäharjoittelijoina olleet pedagogiopiskelijat Nelli Hyvärinen ja Sofia Varjo ehdottivat, että voisivat muun tekemisensä ohessa kehittää turvallisuusaiheista MOK-viikkoa alakoulujen käyttöön. MOK-viikko on monialainen oppimiskokonaisuus, jonka aika on tarkoitus tutustua johonkin merkittävään aiheeseen oppiainerajoja

rikkoen. Nelli ja Sofia rakensivat oppimiskokonaisuuden, johon he pyysivät Traficomın kyber-
turvallisuus yksiköltä, Liikenneturvalta, STEK ry:ltä ja Turun AMK:lta tukea tehtävien toteut-
tamiseen. Oppimismateriaalit toimitettiin testattavaksi yhteen peruskouluun, jossa 3-5-vuosi-
luokkien oppilaat osallistuivat Turvassa-MOK-viikkoon. Viikon jälkeen sekä opettajat, että op-
pilaat antoivat tehtävistä palautetta, jonka pohjalta lähitulevaisuudessa materiaalit muoka-
taan toimivimmiksi sekä kuvitus muutetaan Tuke-aiheiseksi.

Kuva 8: Turvassa-MOK-viikon esite

3.3.2 Vierailu koululuokalla

Mietin aloitettuani työt Tukesissa vuonna 2017, että olisi kiva mennä vierailuille esimerkiksi avoimeen päiväkotiin kertomaan heidän asiakasperheilleen turvallisuusasioista. Tämä ajatus kuitenkin jäi muiden töiden myötä unholaan.

Keväällä 2023 uusin lastenturvallisuustiimin kollegani JR halusi mennä 2. luokalla olevan lapsensa koululuokkaan vierailulle kertomaan lelujen ja kodin turvallisuudesta. Hän teki lyhyen Power Point -esityksen ja pakkasi mukaan pienten osien lieriöitä, hieman erilaisia pieniä leluja, ja oli ohjeistanut, että lapset voivat ottaa omia leluja mukaansa tutkittavaksi.

Alkusuunnitelman jälkeen vierailu laajentui koskemaan 2. vuosiluokan molempia rinnakkaisluokkia. Kollegan saama palaute niin lapsilta kuin opettajilta oli erittäin positiivista.

Vierailut päiväkodeissa ja koululuokissa eivät välttämättä ole tehokkain tapa tavoittaa suurta kuulijakuntaa samalla kertaa, mutta henkilökohtaisempi kohtaaminen todennäköisesti jättää pysyvemmän muistijäljen kuulijoille.

JR:n tekemän kokeilun perusteella päätimme pitää kouluvierailut mielessä tulevaa ajatellen.

3.4 Yhteistyöt eri tahojen kanssa

Lapsimessuilla 2023 kävin juttelemassa ja esittelemässä toimintaamme useille eri ammattiliitoille ja muille tahoille. Varsinkin lasten kanssa työskentelevien ammattiliitot olivat erittäin kiinnostuneet yhteistyöstä, jossa voisimme kouluttaa heidän jäseniään turvallisuusasioissa. Heti messujen jälkeen yksi ammattiliitto oli meihin yhteydessä, ja vuoden 2023 aikana työstimme heidän jäsenien käyttämälle verkko-oppimisolustalle koulutuskokonaisuuden, joka pohjautuu hyvin vahvasti Turvallinen koti lapselle -verkkosivujen sisältöön. Toinen ammattiliitto toivoi alustavasti, että kun olemme hahmon saaneet lanseerattua, niin siitä kirjoitettaisiin artikkeli heidän jäsenlehteensä. Kolmas ammattiliitto toivoi meitä mukaan heidän Suomen kiertueellensa syksyllä 2023, mutta aikatauluhaasteiden takia tämä jäi toteutumatta tällä erää. Tulevaisuudessa tällainen voisi olla myös mahdollinen toteuttaa ennakoimalla se paremmin jo vuosisuunnitelmaan.

Ammattiliittojen lisäksi monet eri yhdistykset ovat meille mieluisia yhteistyötahoja. Suomen uima- ja hengenpelastusliitto ry (SUH) kanssa olimme yhteisosastolla vuoden 2023 Lapsimessuilla ja toivottavasti yhteistyö heidän kanssaan tulee jatkumaan. Lasten vesiturvallisuus on myös Tukesissa tärkeä teema kuluttajapalveluryhmässä sekä tuotepuolella pelastusliivien kautta. SUH:n lisäksi olemme jo päässeet tekemään yhteistyötä Liikenneturvan kanssa. Liikenneturva toimitti meille ”munakypäriä”, eli kananmunan pyöräilykypäriä, joita voimme käyttää koulu- ja päiväkotivierailuilla demonstroimaan, mitä tapahtuu, jos kaatuu pyörällä kypäriä päässä tai ilman. Olemme myös sopineet Suomen Punaisen Ristin (SPR) kanssa, että osallistumme heidän turvakoutsiansa kouluttamiseen kodin turvallisuus -teemalla. Mannerheimin lastensuojeluliiton (MLL) kanssa olemme myös kehittäneet yhteistyötä ja vierailuja heidän tapahtumissaan.

Lasten kanssa työskentelevät aikuiset ovat tärkeä kohderyhmä, joille haluamme saada vietyä turvallisuustietoutta sekä saada heiltä oppia lasten mieltymyksistä ja käyttäytymisestä, jotta tieto saadaan vietyä myös lapsille heidän avullaan ja heidän kanssaan.

4 Pohdintaa ja tulevaisuuden näkymiä

Aloittaessani kehitystyön tekemisen syksyllä 2021 mielessäni ja haaveissani oli vahvasti turvallisuusaiheinen satukirja lapsille. Nopeasti kuitenkin havaitsin, että kirja olisi varmasti toteutettavissa ja sille voisi olla kysyntää päiväkotimaailmassa, mutta en saanut selkiytettyä, että mikä siinä olisi ”se juttu”. Päiväkodin kasvattajien haastattelussa opin, että lapsi ei kiinnostu aikuisen paasauksesta, vaan toinen lapsi tai jokin lasta miellyttävä hahmo toimii opettajana paremmin. Haastattelujen jälkeen tehdyn verkkokyselyn tuloksien perusteella kirja oli edelleen suosituin työkalu tiedon välitykseen mobiilipelin ohessa, ja kun koitin pohtia sisällöllisesti näiden toteutusta, niin ratkaisu vaati yhtenevää jatkuvaa asiaa, joka kiteytyi tarpeeseen kehittää turvallisuushahmo, joka saa lapset kiinnostumaan ja oppimaan turvallisuusasioita heille mieluisalla tavalla.

Opinnäytetyön tietoperustaa kootessani opin paljon uutta lasten käyttäytymismalleista niin kasvatuspsykologien oppien myötä kuin kuunnellessani kasvatusalan ammattilaisten näkemyksiä ja pohdintoja. Huomaan usein työssäni palaavani opinnäytetyön prosessin aikana oppimiini asioihin tai havaintoihin. Lasten ottaminen mukaan hahmon ideointiin oli inspiroivaa. Vahvistus turvallisuushahmon vaikutuksesta lapsiin vahvistui myöhemmin nähdessäni lasten ilon heidän tavatessaan oikean hahmon ”elävänä”.

Hahmon kautta ajatukseni satukirjastakin on tulevaisuudessa helpompi toteuttaa. Jos aivan villiksi lähtee jatkoideoinnissa, niin meillä olisi jopa mahdollisuus toteuttaa kirjasarja Tuken seikkailuista esimerkiksi kodin tai pihan vaaranpaikkoja tutkiskellen, kesälomaseikkailulla uimarannalla ja huvipuistossa, talvisissa leikeissä tai missä tahansa, missä lapsetkin touhuavat. Tukee voisi seikkailla samoissa kohteissa videoissa, joista saisi rakennettua qr-koodeilla toimivan turvallisuussuunnistuspelin päiväkodeille ja alakouluille.

Tukea käyttäen kuvituksessa voimme tehdä sarjakuvamaisia ohjeita, kuten päiväkodin haastattelussa mainitun idean mukainen juliste päiväkodin ulkoliikuntavarastoon, jossa kuvin selitetty, miksi pyöräily- tai luistelukuparää tarvitaan. Tämänkaltaiset sarjakuvat toimivat suoraan monikielisesti tai kielettömästi, eivätkä vaadi edes lukutaitoa, jota pienillä lapsilla ei ole.

Ensimmäinen ulostulo monikielisestä Tukesta tehtiin Lapsimessuilla 2024, jossa osastomme varastohuoneen ulko-ovi ja sitä ympäröivä seinäalue kuvitettiin Tuken kuvalla sekä puhekuplilla, joissa luki 14 eri kielellä ”*Pienten osien lieriöllä voit selvittää, millaiset esineet voivat kokonsa puolesta jäädä jumiin pienen lapsen nieluun ja aiheuttaa tukehtumisvaaraa.*”.

Kehitystyön aikana pohdimme työporukassamme, voisimmeko teettää Tukesta esimerkiksi pehmoleluja, jollaisen voisimme antaa vieraillessamme päiväkotiryhmässä. Tämä ajatus jouduttiin hylkäämään, koska Tukesin tehtävä on valvoa lelujen turvallisuutta ja tällöin emme voi olla samanaikaisesti lelun valmistaja, jollaiseksi meidät olisi roolitettu lelulainsäädännön mukaisesti. Selvitimme mahdollisuuksia teettää jotain muuta jaettavaa turvallisuusteemaista tuotetta ja teetimme henkilönsuojainlainsäädännön mukaisia heijastimia, joissa on yhdellä puolella Tuken kuva ja toisella puolella Tukesin logo. Tukes valvoo myös heijastimien turvallisuutta, mutta koska kyseessä ei ollut kokonaan uuden tuotteen suunnittelu ja teettäminen, vaan kuvituksen lisääminen olemassa olevaan tuotepohjaan, niin pehmolelujen kanssa kohdattua valmistajahaastetta ei kohdattu. Heijastimia on tarkoitus jakaa syksystä kevääseen erilaisissa tapahtumissa ja vierailuilla.

Kevään 2024 aikana aloimme kehittää vierailuja erilaisissa kohteissa. MOK-viikon testanneessa koulussa kävimme pitämässä teemaviikon päätyttyä ”Tuken turvallisuustuokion”. Olimme tehneet muutaman Power Point -kalvon muun muassa trampoliinilla hyppimisestä ja nappiparistojen vaarallisuudesta. Demonstroimme kypärän käytön tarpeellisuudesta Liikenneturvan munakypärällä. Jaoimme lapsille ja opettajille pienten osien lieriöt sekä heijastimet kotiin vietäviksi. Lopuksi lapset saivat tulla halaamaan ja ottamaan kuvia Tuken kanssa. Kävimme tapaamassa 1.-5.-luokkalaista, joista 3.-4.-luokka oli yhdistettynä kahden luokkahuoneen kokoisessa isossa tilassa. Tällainen tila oli liian iso näin tiiviille opetustuokiolle, mutta muissa yhden luokan kokoisissa tiloissa opetustuokio sujui mainiosti.

Kouluvierailun lisäksi pidimme Tuken turvallisuustuokion MLL:n järjestämässä taaperoomissa, jossa kohderyhmämme oli pienten lasten vanhemmat. Paikalla oli useita maahanmuuttajia, joilla ei kaikilla suomen kieli ollut vielä kovin vahva, joten pidimme tuokion suomeksi ja englanniksi. Vastaavasti kuin lapsille koulussa, demonstroimme aikuisillekin kypärän käytön tärkeyttä munakypärällä. Tuke oli myös paikalla ja perheet pääsivät tutustumaan häneen.

Alkukesällä osallistumme muutamaan erilaiseen tapahtumapäivään, joissa pidämme pientä messuosastomaista pistettä. Jaamme pienten osien lieriöitä ja perheet pääsevät tapaamaan Tukea. Suunnitelmissamme on painottaa pisteellämme pyöräilykypärän käytön tärkeyttä, koska kesä on pyöräilyaikaa. Nämä alkukesän tapahtumat toimivat meillä eräänlaisena testinä keskikesälle sijoittuvaan ”Leikitään Pikku Kakkosta” -kesäkonserttikiertueelle, jolloin lähdemme yhdeksän päivän ajaksi kiertämään Suomea ja pitämään omaa pistettämme kuuden eri kaupungin konserttialueilla.

Kesän jälkeen meidän täytyy pohtia, kuinka jatkamme ja kehitämme Tuken vierailuja kouluissa, päiväkodeissa, perheille suunnatuissa pienissä ja isoissa tapahtumissa. Uskon, että ydin ajatuksemme pysyy, ja keskitymme lasten ikätason mukaiseen tiedonjakoon ja

mahdollisuuteen tavata Tuke. Lisäksi jaamme lapsille, perheille ja opettajille/kasvattajille pienten osien lieriöitä, mahdollisesti heijastimia ja tehtäväpapereita. Katsotaan, jos tulevaisuudessa jaamme myös Tukesta ja turvallisuudesta kertovia satukirjoja.

5 Jälkisanat

Opinnäytetyöni prosessi on ollut ajallisesti hyvin pitkä ja kehityksen tuotosta on jo päästy testaamaan käytössäkin. Opin edelleen uutta koko ajan ja pohdin, miten voimme kehittää konseptia toimivammaksi. Tästä voisi tehdä jopa seuraavan opinnäytetyön, mutta jätetään se jonkun muun asiaksi.

Itselleni kehitystyön toiminnallisten osien tekeminen oli mieluisaa puuhaa. Tehty muotoilutyö ottamalla kohderyhmä mukaan tekemiseen on ollut mielenkiintoisesta ja opettavaista. Aiomme jatkossakin kysyä palautetta ja kehitysideoita, kun vierailemme eri kohteissa, jotta voimme edelleen kehittää toimintaamme lastenturvallisuusasioiden sanansaattajina.

Kehitystyöni on hyvä lopettaa lainaten Lapsimessuosastollamme 2023 vierailleen noin 9-vuotiaan lapsen toteamusta: ”tää on aika kiva tää turvallisuusjuttu”.

Lähteet

Painetut

Henrikson, K. & Gunnervall, M. 2010. Oikeasti vaarallista. 1. painos. Helsinki: Schildts Kustannus Oy.

Hämynen, L. 2011. Suomen vaikuttaminen Euroopan unionin lainvalmisteluun ja direktiivien kansallinen täytäntöönpano. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 108. Helsinki 2011.

Innanen, A. & Jäske, J. 2014. Brändin suoja. Edita Publishing Oy ja tekijät. Porvoo

Järvilehto, L. 2014. Hauskan oppimisen vallankumous. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kalliomeri R. ym. Lapsikeskeinen palvelumuotoilu. Ei vuosilukua. Pelastakaa Lapset.

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. 1. painos. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja.

Kuula, A. & Tiitinen S., 2010. Eettiset kysymykset ja haastattelujen jatkokäyttö. Teoksessa Ruusuvoori J. & Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.) Haastattelun analyysi. E-kirja. Vastapaino. Tampere.

Lehtinen, E., Vauras, M. & Lerkkanen, M-K. 2016. Kasvatuspsykologia. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Lonka, K. 2015. Oivaltava oppiminen. 1. painos. Keuruu: Otava.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällöntuotanto. 5. uudistettu laitos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Waitinen, M. & Nygård, M. 2019. Palovaarin turvaopas. 1. painos. Helsinki: Lasten keskus.

Waitinen, M. & Nygård, M. 2020. Palovaarin turvatärpit. 1. painos. Helsinki: Lasten keskus.

Sähköiset

Avoimesti ajassa: Valtiohallinnon viestintäsuositus 2023. Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2023:11. Viitattu 4.3.2024 <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-373-9>

Helsingin seudun vieraskielisen väestön ennuste 2018-2035 2019. Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia, kaupunkitutkimus ja -tilastot. Tilastoja 2019:3. Viitattu 10.12.2021. https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/19_03_14_Tilastoja_3_Vuori.pdf

Jyväskylän yliopisto. 2014. Aiheeseen perehtyminen. Viitattu 4.3.2024. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/tutkimusprosessi/aiheeseen-perehtyminen>

Kyberturvallisuuspeli Spoofy. Viitattu 23.3.2024 <https://www.spoofy.fi/>

Lainkirjoittajan opas. Viitattu 4.3.2024 <http://lainkirjoittaja.finlex.fi/>

Lasten Keskus 2021a. Palovaari opettaa turvallisuustaitoja. Viitattu 12.12.2021 <https://lastenkeskus.fi/kirjasarjat/palovaari/>

Lasten Keskus 2021b. Waitinen, Matti. Viitattu 12.12.2021 <https://lastenkeskus.fi/kirjailijat/waitinen-matti/>

KIEKU - Kieli- ja kulttuuritietoisuus pienten lasten ryhmässä -koonti hankkeen tuloksista 2021. Naakka, M. Lapin Yliopisto. Avointen oppimateriaalien kirjasto. Viitattu 17.12.2021 [file:///C:/Users/0310524/Downloads/kieku_-_koonti_hankkeen_tuloksista%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/0310524/Downloads/kieku_-_koonti_hankkeen_tuloksista%20(1).pdf)

Opetushallitus 2021. Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus. Viitattu 17.12.2021 <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kulttuurinen-moninaisuus-ja-kielitietoisuus>

Oulun Yliopisto 2023. Demola. Viitattu 3.1.2023 <https://www oulu.fi/fi/opiskelijalle/tyoelamaan/yrittajyys/demola>

Patentti- ja rekisterihallitus. Millainen tavaramerkki voi olla? 2021. Viitattu 6.4.2024. https://www.prh.fi/fi/tavaramerkit/yleista_tavaramerkeista/millainen_tavaramerkki_voi_olla.html

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006a. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Viitattu 4.3.2024 https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006b. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Viitattu 4.3.2024 https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_4.html

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006c. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Viitattu 4.3.2024 https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_2_1.html

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2009. Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV. Viitattu 4.3.2024 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/tietoarkisto/julkaisut/kvalimotv.pdf>

Tilastokeskus 2021a. Väestörakenne. Viitattu 10.12.2021. https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vrm_vaerak/stat-fin_vaerak_pxt_11rs.px/chart/chartViewLine/

Tilastokeskus 2021b. Väestörakenne. Viitattu 10.12.2021. https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vrm_vaerak/stat-fin_vaerak_pxt_11rs.px/chart/chartViewLine/

Varhaiskasvatuksen perusteet 2018. Opetushallituksen määräys 19.12.2018. Opetushallitus. Viitattu 8.12.2021. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelmien-perusteet>

VIRPA - Palomestari Nuorten paloturvallisuuspeli. Viitattu 23.3.2024 <https://www.virpa-game.fi/>

Oikeudelliset lähteet

Hallintolaki 434/2003

Kuluttajaturvallisuuslaki 920/2011

Laki eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta 1137/2016

Laki lelujen turvallisuudesta 1154/2011

Laki Turvallisuus- ja kemikaalivirastosta 1261/2010

Tekijänoikeuslaki 404/1961

Kuvat

Kuva 1: Kehitystyön aikajana	8
Kuva 2: Tukes-nalle	32
Kuva 3: Pienten osien lieriöitä ja niiden ohje.	38
Kuva 4: Hahmoäänestyksen vaihtoehdot messuosaston seinällä.	39
Kuva 5: Tukesin osasto lapsimessuilla 2023.	40
Kuva 6: Ompelimon toteuttama saukko	43
Kuva 7: Hahmon kehitys piirroksista asuksi ja takaisin piirroksiksi	44
Kuva 8: Turvassa-MOK-viikon esite	45
Kuva 9: Monikielinen kuvitus Tukesin Lapsimessuosastolla 2024.....	48

Kuviot

Kuvio 1: Vieraskieliset 0-6-vuotiaat kieliryhmittäin Helsingin seudulla 2000-2018 ja ennuste 2035 asti (Helsingin seudun vieraskielisen väestön ennuste 2018-2035 2019, 15).....	15
Kuvio 2: Tilastokeskuksen statistiikka kaikista ulkomaalaistaustaisista 0-6-vuotiaista, joiden äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame (Tilastokeskus 2021b).....	16
Kuvio 3: Vastausjakauma ja -määrät turvallista elinpiiriä koskevaan kysymykseen (n=176)...	27
Kuvio 4: Vanhempien vastausjakauma ja -määrä keinoista välittää tietoa lapselle (n=176). .	28
Kuvio 5: Lasten kanssa työskentelevien vastausmäärät käytettyihin keinoihin (n=30).	29
Kuvio 6: Lasten kanssa työskentelevien toivoma tuki ja työkalut vastausmäärineen (n=30). .	30
Kuvio 7: Äänestystulokset prosentteineen.	41

Liitteet

Liite 1: Haastattelu kysymykset varhaiskasvatukseen	56
Liite 2: Nopea kysely leikki-ikäisten vanhemmille ja lasten kanssa työskenteleville	57
Liite 3: Verkkokyselyn avoimet vastaukset	60

Liite 1: Haastattelu kysymykset varhaiskasvatukseen

1. Miten toteutate VASUssa esitettyä turvallisuuskasvatusta päiväkodin arjessa?
2. Millaisilla keinoilla lapsille opetetaan kodin turvallisuusasioista? (esim. 112, kemikaalit, tulipalo, rikkinäiset lelut)
3. Millaista tukea tai välineitä kaipaisitte turvallisuuskasvatuksen opettamiseen 4-6 vuotiaille? (nettisivu, app, peli aikuisille/lapsille, satu/kuvakirja, muu?)
4. Millä keinoin olette huomioineet muun kieliset lapset toiminnassanne? (kuvien käyttö, kirjat, pelit, laulut)
5. Oletteko havainneet turvallisuuskasvatuksen osalta jotain erityistä muuta kulttuuria tai kieltä edustavien lasten kanssa?
6. Mitä koette huomionarvoiseksi mahdollista tulevaa turvallisuusopetusmateriaalia ajatellen?
7. Heräsikö jotain muita ajatuksia aiheesta? Kerro ihmeessä!

Liite 2: Nopea kysely leikki-ikäisten vanhemmille ja lasten kanssa työskenteleville

<https://forms.office.com/r/yZKBq2MXX9>

Kyselyssä on kaksi osaa.

1. osa on kohdennettu leikki-ikäisten vanhemmille ja
2. osa kyseisen ikäryhmän kanssa työskenteleville (muutkin kuin varhaiskasvattajat).

Voit vastata molempiin, tai vain toiseen osaan, sen mukaisesti mihin kuulut.

Olen Anja Merenkivi ja olen töissä Turvallisuus- ja kemikaalivirastossa, jossa valvon lasten tuotteiden turvallisuutta. Työni ohella opiskelen ylempää tradenomin tutkintoa Laurea AMK:ssa. Opiskeluun liittyen teen opinnäytetyötä aiheesta, jossa tutkin palvelumuotoilun menetelmin, kuinka saada lapset kiinnostumaan ja oppimaan kodin ja lelujen turvallisuudesta. Tutkin myös, miten asiassa voisi huomioida Suomessa kasvussa olevan monikulttuurisuuden ja kielitietoisuuden. Opinnäytetyötäni ohjaa Laureassa yliopettaja Jukka Linna.

Kiitos jo etukäteen vastauksistasi!

Kyselyyn voi vastata 3.3.2022 asti.

Osa 1. Vanhemmat

Vastaa alla oleviin kysymyksiin, jos sinulla on päiväkotikäisiä lapsia.

Jos ei ole, mutta työskentelet heidän kanssaan, skrollaa alas ja paina seuraava.

1. Lapsen äidinkieli: suomi, ruotsi, saame, muu
2. Miten olette huomioineet lapsiperheen / isovanhempien kodissa turvallisen elinpiirin lapselle? (Voit valita useita)
 - a. Kemikaalit poissa lasten ulottuvilta
 - b. Paristot poissa lasten ulottuvilta
 - c. Korkeat ja painavat hyllyt/kaapit kiinnitetty seinään

- d. Kaihtimissa ei ole kuristumislenkkejä
 - e. Lelut ovat lapsen ikätason mukaiset (esim. vauva ei pääse isompien sisarusten leluihin)
 - f. Autossa on turvaistuimet kaikille alle 134 cm lapsille
 - g. Kodissa on toimivat palohälyttimet ja ensisammutusvälineet
 - h. muuta (avoin)
3. Avoin ajatuksille: Haluatko tuoda esiin jotain muuta miten olette huomioineet lapsiperheen / isovanhempien kodissa turvallisen elinpiirin lapselle?
4. Oletteko keskustelleet lasten kanssa kodin vaaranpaikoista/turvallisuudesta? (1= ei lainkaan, 3= yleisellä tasolla, 5= erittäin syvällisesti)
5. Millaista tukea kaipaisitte aiheeseen? (Voit valita useita)
- a. Nettisivu, jossa vinkkejä
 - b. App, jossa vinkkejä
 - c. Mobiilipeli aikuisille
 - d. Mobiilipeli lapsille
 - e. Lautapeli lapsille
 - f. Satu/kuvakirja lapsen kanssa luettavaksi
 - g. Lorupussi
 - h. Videoita katsottavaksi
 - i. en kaipaa mitään
 - j. muu (avoin)
6. Avoin ajatuksille: Tuleeko mieleesi jotain muuta aiheeseen liittyvää, mitä haluaisit jakaa kanssani?

Osa 2. Leikki-ikäisten lasten kanssa työskentelevät

Osa 2 on kohdennettu leikki-ikäisten kanssa työskenteleville (muutkin kuin varhaiskasvattajat). Jos vastasit vain vanhempana, skrollaa tämä osa ohi ja lähetä vastauksesi, kiitos.

1. Millaisilla keinoilla lapsille opetetaan (kodin) turvallisuusasioita? (Voit valita useita)
- a. osallistutaan esim. 112 -päivään
 - b. kerrotaan vaaranpaikoista ja riskeistä
 - c. katsotaan videoita
 - d. luetaan kirjoja

- e. tehdään muilta tahoilta tulleita tehtäviä (värityskuvat ym.)
 - f. muu, mikä?
2. Avoin ajatuksille: Millaisia muita keinoja käytätte turvallisuusasioiden opettamiseen lapsille?
3. Millaista tukea tai välineitä kaipaisitte turvallisuuskasvatuksen opettamiseen lapsille?
(Voit valita useita)
- a. Nettisivu, josta vinkkejä arkeen (aikuisille)
 - b. App, jossa vinkkejä arkeen (aikuisille)
 - c. Mobiilipeli aikuisille
 - d. Mobiilipeli lapsille
 - e. Lautapeli lapsille
 - f. Satu/kuvakirja lapsen kanssa luettavaksi
 - g. Lorupussi
 - h. Värityskuvia
 - i. Videoita katsottavaksi
 - j. Turvallisuussuunnistus (esim. qr-koodeja)
 - k. en kaipaa mitään
 - l. muu (avoin)
4. Avoin ajatuksille: Tuleeko mieleesi muuta millaista tukea tai välineitä kaipaisit turvallisuusasioiden opetukseen tai muuta aiheeseen liittyvää, minkä haluaisit jakaa kanssani?

Liite 3: Verkkokyselyn avoimet vastaukset

Osa 1. Vanhemmat

3. Avoin ajatuksille: Haluatko tuoda esiin jotain muuta miten olette huomioineet lapsiperheen / isovanhempien kodissa turvallisen elinpiirin lapselle?

Tun- nus	Vastaukset
1	Esimerkiksi tuolit on valittu siten, ettei ne keikkaa helposti pienen kiivetessä niille tai pois. Sängyssä on turvalaita.
2	Terävät esineet poissa näkyvistä ja ulottumattomissa, hellan nupit irti silloin kun ei käytetä. Kylpy- ja wc-tilojen ovet kiinni.
3	Kaksikerroksisessa talossa portaissa kulkemista on alettu opetella heti kun vauva on lähtenyt liikkeelle ja niistä kiinnostunut, "pylly edellä" on hoettu ja hoettu laskeutuessa. Samoin tulisijojen kuumuutta on opeteltu havainnoimalla lämpöä ja kuumuutta etäältä ja hokemalla "kuuma, kuuma" ja että tiettyihin kohtiin ei voi läntätä kättä suoraan, pitää tutkia onko kuumaa.
4	Turvaportit rappusissa. Keittiössä herkästi rikkoutuvat sekä terävät esineet ja asiat laitettu yläkappeihin.
5	Portaissa oli turvaportit siihen asti, että lapsi osasi kulkea turvallisesti.
6	Pistorasioissa tulpat, tilan rajaaminen niin, ettei pääse takkaan/polttopuihin koskemaan. Kahvat ylöspäin, ettei pääse itse vessaan/eteiseen+ulos.
7	Turvaportti eteisen ovesa, pääsee alakerran kivirappusille ja ulos eteisestä. Pistorasian suojat suurimmassa osassa.
8	Terävät veitset ym keittiövälineet poissa lasten ulottuvilta. Portaissa kulkemista harjoiteltu pienestä pitäen.
9	Helposti rikki menevät (haava vaara) eivät ole lapsen ulottuvilla tai valvonnan alla vain. Töissä sakset eivät ole lapsen ulottuvilla
10	Keittiön laatikot tehty lapsille hankalaksi avata, ikean pitkä kenkälusikka "kahvojen" välissä. Ja kaihtimien narut sidottu ylös, pois lasten ulottuvilta
11	Lapset käsittelevät koiria oikein, jotta ei synny vaaratilanteita. Kaikki sytytysvälineet on myös lasten ulottumattomissa.
12	Isovanhemmat eivät ole huomioineet mitään. Esim polttavat tuikkuja olohuoneen pöydällä ilman valvontaa.
13	Turvaportti portaissa, pistorasiatulpat

Tunnus	Vastaukset
14	Ohjeistus
15	Perheessä taaperoikäiset monikot. Olohuone pyritty tekemään mahdollisimman turvalliseksi, kaikki sopimattomat tavarat pois, kukat rajattu vanerirsteen taakse, olohuone erotettu keittiöstä turvaportilla, tv-hylly kiinnitetty seinään ja rajattu esteellä, pistorasiat esteen takana.
16	Mielestäni tärkeä osa kasvatusta on myös asioista kertominen ja opastaminen, kun ikätasoinen ymmärrys sen sallii.
17	Ei herkästi hajoavia koriste esineitä lapsen korkuudella
18	Opetettu mihin saa ja ei saa koskea, esim puuhella
19	Tulentekovälineet ovat pois lasten ulottuvilta.
20	(Pienelle) lapselle on yritetty iskostaa, että esim. huonekaluille saa kiipeillä vaan, kun hakee aikuisen viereen. Ainakin toistaiseksi tämä on jopa toiminut. Lisäksi, sellaisissa ympäristöissä, joissa on "vaaran paikkoja", on lapsi aina valvottuna. Esim. mökkirannassa on selvää, kuka katsoo lapsen perään jne.
21	Pieniä legoja yms oli kyllä joka puolella, kun taloudessa on myös vanhempia lapsia. Mummu- laiden kaihtimia ei olla erikseen tarkastettu.
22	Ei turhia johtoja lattialle, ja pistorasioihin skoijat.
23	Portaiden molemmissa päissä lapsiportit, sängyissä turvalaidat
24	Portaat suojattu portilla
25	Terävät esineet kuten sakset, veitset ulottumattomiin. Pistorasia suoja ainakin osassa pistorasioista. Lapsiportit portaikossa kun olivat pienempiä, sitten otettiin pois kun oppivat niissä kulkemaan, alussa varmistettiin takana.
26	Haluaisin tuoda esiin turhautumiseni, koska isovanhemmat eivät ole kiinnostuneita näistä asioista. He eivät näe turvallisuusriskejä samalla tavalla, vaan kokevat, että yllämainitut asiat ovat ylimääräistä hössötystä. Hei eivät ole valmiita muuttamaan omia kotejaan leikki-ikäiselle sopivaksi. Minusta olisi tärkeää suunnata viestintää myös isovanhemmille näistä asioista.
27	Meillä yllämainitut pätevät omaan ja isovanhemman kotiin. Isovanhempi on tarvinnut faktatietoa, sillä ei millään olisi sisäistänyt turvaistuinta tai kaappien seinäänkiinnitystä.
28	Pääsy portaisiin on estetty porteilla.
29	Keittiötarvikkeet, kuten veitset, ovat pienemmän lapsen ulottumattomissa. Mediasisällöt ovat ikärajoitusten takana esim. Netflixissä. Tarkat ohjeistukset, esim. pyöriville/rullaaville tuoleille ei kiipeillä.

Tun- nus	Vastaukset
30	Veitset ja muut terävät asiat poissa lasten ulottuvilta, kemikaalien lisäksi vitamiinit/lääkkeet poissa lasten ulottuvilta, käyttämättömissä pistorasioissa on suojaukset.
31	Pyrimme varmistamaan, että lapsen ulottuvuudella on vain lapselle sopivia/turvallisia asioita. Turvallisuudesta myös keskustellaan kotona aktiivisesti.
32	Olemme keskustelleet siitä, mitä pitää tehdä jos tulee hätätilanne. Esimerkiksi jos palohälytin alkaa soimaan, on tärkeintä mennä ulos.
33	Lääkkeet pois lasten ulottuvilta. Veitset lapsilukon takana. Hellassa lapsilukko. Katolla lumies- teet. Aita omalla pihalla.
34	Terävät esineet ja työkalut ovat poissa lasten ulottuvilta, sähköpistokkeet suojattu niihin tar- koitetuilla tulpilla.
35	Koiraportit erottamaan koirat tarvittaessa lapsista.
36	Tiettyjen lipastojen laatikot ja kaappien ovet on varustettu "lapsilukolla".
37	Alle 3 vuotias laspsi ei jää kotona yksin ilman valvontaa/seuraa.
38	Takkojen ympärillä on suoja-aidat
39	Keskustelemalla mitkä asiat voivat aiheuttaa vaaratilanteita.
40	Rikkonaiset lelut poistetaan käytöstä, ns.perintölelujen kanssa ollaan oltu kriittisiä, esim.peh- meän muovin vauvalelut vuodelta 1987 heitettiin roskiin sen sijaan että oltais annettu lapselle. (Varmaan sisältäis jotain muovinpehmenintä yms)
41	Kemikaaliturvallisuuden näkökulmasta on pyritty vahtimaan, että lapsi ei laittaisi suuhunsa muuta kuin ikätasoisia leluja ja esim elintarvikekontaktiin soveltuvia esineitä.
42	Pistorasioista suojat, "lapsilukot" kaapeissa, joissa vaarallisia tavaroita esim veitsiä
43	Vieraassa paikassa/isovanhempien luona vahdittava leikkejä (alle 3 v lapsi).
44	Lasitavarat ja kynttilät pois pöydiltä kun lapset ovat pieniä
45	Liesisuojaus, keittiössä vaaralliset esineet ylhäällä jne
46	Keittiön kaapit niin etteivät saa puukkoja ym.
47	Työkalut/terävät esineet (veitset/sakset) lapsilukon takana. Rappusissa portit.
48	Opetettu miten toimitaan tulipalon tapahtuessa. Terävät esineet pois lasten saatavilta. Lapsilla ei oikeutta käyttää elektroniikkalaitteita aikuisen valvomatta (esim.tabletti)

Tun- nus	Vastaukset
49	Pihan turvallisuus
50	Rappusissa on turvaportit ylä- ja alapäässä. Liedellä on "turvaritilä" ettei lapset pääse kuumille levyille eikä vääntämään nappuloita. Pistorasioissa on tulpat eli suojat, ettei sinne voi työntää mitään. Osassa kaappeja on viritetty lukitukset (ns. hakaset) ettei niitä saa auki ja sieltä tavaroita. Yläkerran muutamasta matalasta pikku-ikkunasta on poistettu avauskahvat, ettei lapsi pääse avaamaan ja putoamaan, tuuletusikkunoissa on sellaiset rajoittimet, ettei ikkunaa saa auki kokonaan. Tavaroiden sijoittelua katsottu yläkerrassa, ettei mikään mille voi kiivetä, ole portaiden kaiteen vieressä, ettei tipu kaiteen yli portaisiin. Parvekkeelle ei saa mennä ilman lupaa/aikuista.
51	Meillä on kotona seiniä, joihin ei oikein voi kiinnittää huonekaluja, joten joitakin huonekaluja täytyy valita ja täyttää se huomioon ottaen. Kyläpaikoissa lasta täytyy valvoa enemmän, koska niitä ei ole sisustettu pikkulasta ajatellen.
52	Ikätasoinen valvonta
53	Ulkomailta (siis ebay, aliexpress, jne) tilatut tutkimattomat tuotteet joissa voi olla mitä vaan kemikaaleja ja myrkkejä, puhumattakaan niiden valmistusoloista. Näistä tarvittaisiin oikeasti joku somekampanja joissa kuvattaisiin tuotteen valmistus ja matka Suomeen sekä se lopputulos mitä pahimmillaan voi seurata.
54	Valitsin kohdan kaihtimissa ei ole kuristumisenlenkkejä, koska pidempiä lenkkejä on sidottu ylös nippuun joihin lapsi ei pääse käsiksi. Lastenhuoneessa lenkkejä ei ole sidottu, koska ikkunat ovat kaksiosaiset (kaksi ikkunaa päällekkäin) ja kaihtimet sen mukaiset eli lyhyet molemmissa ikkunoissa. Tuli kyllä tästä kyselystä mieleen pitäisiköhän niidenkin ikkunoiden lenkeille tehdä vielä jotain toimenpiteitä. Eli kaihtimiin oikeastaan vaan puoli rastia. Muita turvallisuuteen liittyviä asioita esimerkiksi se, että portaisiin ei saa kasata tavaraa ja niitä kulkiessa ei saa katsoa puhelinta/ipadia. Lisäksi terävät veitset eivät ole lasten ulottuvilla. Kuumasta vedenkeitimestä ja liedellä kiehuvista kattiloista yms. kuumasta varoitetaan jos lapsi tulee niiden lähelle. Kuumia kahvi- ja teekuppeja ei jätetä ilman valvontaa. Lääkkeet on lasten ulottumattomissa, yms.
55	Aikanaan oli portti portaissa, jäät poistetaan ulkoportailta, pihan hiekotus, turvallinen asuin- ympäristö haja-asutusalueella (ei juurikaan liikennettä), itsenäisesti liikkuvan lapsen seuranta- sovellukset puhelimesta ja seurantalätkä repussa, takan luukun lukitussysteemi, tulitikut poissa lasten ulottuvilta.
56	Porteilla tilojen rajaus, oven kahvojen kääntäminen pystyyn, ulko-ovi lukossa kun osasi avata oven muttei lukkoa, pistorasiatulpat, keittiökaapeissa lapsilukot, jääkaapissa lapsilukko, alkoholi-juomat ulottumattomissa ja lääkkeet, opetettu ettei jua toisten mukeista, pihalla aittaa ettei olisi niin suora pääsy valtatielle, ohjaus ja opastus sekä neuvominen.
57	Lasten leikkien valvominen, aikuisten läsnäolo
58	Tulipalon sattuessa mitä lapsen pitää kotona tehdä.meillä on kotona verisure järjestelmä joka ohjaa kameran avulla lapsen turvallisesti ulos mutta en usko että monessakaan perheessä on opetettua mitä pitää tehdä kun kotona sattuu jotaki ...

Tun- nus	Vastaukset
59	Tiskikoneeseen puukot lappeelleen tai telineessä terä alaspäin, ehdottomasti ei ylöspäin! Portaisiin pääsy estetty Terävät esineet piiloon Sähkölaitteet ja pistorasiat suojattu
60	Neuvonta, kyllä lapsikin ymmärtää (ilman pelottelua)
61	Lasta kiinnostavat kielletyt asiat on pois näkyviltä, jotta ei tule kiinnostusta kiivetä esim kirjahyllyjen ylähyllylle. Lapset istuvat autossa plustestatuissa turvaistuimissa selkä menosuuntaan 125cm/25kg asti eli 6-7 ikäiseksi saakka. Tämä on turvallisoin tapa.
62	Veitset ja sakset pidetään lasten ulottumattomissa korkealla omassa laatikossaan. Liedestä on otettu nupit irti.
63	Olen hyvin tyytyväinen, että meillä in induktioliesi, sillä vuosi sitten poika tykkäsi väännellä hellan nuppeja kesämökillä. Kolmikerroksisessa kodissa turvaportit ovat ehdottoman tärkeitä. Muuten
64	Terävät esineet, esim. puukot, sakset, neulomispuikot, laitettu pois lasten ulottuvilta. Liukuovi-kaapitot lukittu ns. turvalukolla. Auton takaovet lapsilukossa, liesi ja hella sekä pyykinpesukone lapsilukossa. Kulmasuojat käytössä, portaikossa turvaportti kummassakin päässä.
65	Terävät veitset ovat pöytätasolla purkissa, eikä alhaalla vetolaatikossa, ei myöskään saksia käden ulottuvilla, ei ompelulankaa leikkeihin tai muuta, mikä voi kiristyä tiukalle, neulatyyny ja neulepuikot piilossa, ompelukoneessa ei sähköjä tai käynnistysmahdollisuutta vahingossa, liukuestematot suihkussa
66	Ei teräviä kulmia, myrkyttömät tussit. Parvekkeen ovesa turvalukitus.
67	Pihamaa aidattu ja porteissa lukitus niin että lapsi ei saa niitä auki.
68	Piha aidattu.
69	Lapset tietävät kodin hätäpoistumistiet
70	Myrkyttömät huonekasvit. Lääkkeet ja tulentekovälineet poissa ulottuvilta.
71	Pistorasioissa on tulpat. Veitset yms ovat ylimmissä laatikoissa.
72	Turvakamerat ulkona. Aita pihan perälle asennettuna etteivät lapset pääse putoamaan veteen, portit etteivät lapset pääse autotielle
73	portit portaissa, salvat ikkunoissa että niitä ei saa kokonaan auki (kerrostalossa)

6. Avoin ajatuksille: Tuleeko mieleesi jotain muuta aiheeseen liittyvää, mitä haluaisit jakaa kanssani?

1	Lapsia ei jätetä koskaan yksin.
2	Liian syvälinen keskustelu antaa lapselle uusia ideoita kokeilla/tehdä vaarallisia juttuja, koska onhan se nyt innostavaa kiipeillä kirjahyllyyn kun sellainen tulee puheeksi
3	11.2-päivä hyvä päivä kertaa vaara tekijöitä lapsen kanssa
4	Joku kirja/vihko, joka olisi hieno niin sen voisi ostaa isovanhemmille lahjaksi. Ihan siis perinteinen paperiteos.
5	- Avokeittiöratkaisut asunnoissa hankalia lasten turvallisuuden näkökulmasta. - Autojen ja turvaistuinten kehityksessä sekä näihin liittyvissä palveluissa pitäisi huomioida paremmin autottomat perheet, etenkin monilapsiset; mm. taksit ja pitkän matkan bussit pitäisi velvoittaa tarjoamaan asiakkaille turvalliset, asianmukaiset ja lapsen ikään sekä kokoon sopivat turvalaitteet ilman eri veloitusta (ennakko-varaus toki kohtuullinen vaatimus). - Kodinkoneisiin pitäisi saada lapsilukot, jotka oikeasti estävät lapsilta laitteiden käytön. Esimerkiksi lapsen ei pitäisi pystyä keskeyttämään tiski- tai pesukoneen ohjelmaa lapsilukon ollessa päällä (laitteen hätäkatkaisu pitäisi järjestää muulla tavoin). Uunin ulosnapsautettaviin säätimiinkään en ole löytänyt toimivaa lapsilukkoa. Lisäksi laitteiden painikkeiden äänihälytykset pitäisi saada pois päältä, jotta ne eivät olisi niin mielenkiintoisia lapsen näkökulmasta.
6	Lasten ohjelmien ja pelien kautta parhaiten menee viesti lapsille. Mutta aikuisella on vastuu lapsen turvallisuudesta, eikä lasta saa liikaa opastamalla vastuuttaa omasta turvallisuudestaan. Päiväkodin aikuisilla on iso merkitys, heidän sanomisiaan lapset uskovat joskus paremmin kuin omien vanhempien. Lapsen touhuja tulee aina jonkun aikuisen seurailla.
7	Neuvolassa (taisi olla 6 tai 8kk) jaettiin moniste, jossa oli todella kattava checklist kodin turvallisuudesta vauvan kanssa, mutta suurin osa tietysti pätee vanhempiinkin lapsiin. Vaikka monisteet onkin vähän vanhanaikaisia, niin itse se tuli luettua läpi, koska oli helppo pitää esillä kunnes siihen ehti paneutua. Jos sanottaisiin joku nettisivu, jossa sama tieto löytyy, niin en taatusti muistaisi käydä siellä.
8	Jokaisella aikuisella pitäisi myös olla ensiavun perustaitoja vahingon sattuessa!
9	Haluaisin tietopaketin selkosuomella jonka voisi antaa isovanhemmille, monesti "toisen sanomana" viesti menee paremmin perille :D
10	Oman isän kohdalla, kun suomenkielentaito on heikko, olisi hyvä jos materiaalit löytyisivät myös ruotsinkielellä.
11	Videot ja mobiilipeli ovat superhyviä ideoita!
12	Täsmennän vastaustani 4. kysymykseen: lapsi on vasta 1,5-vuotias, siksi vaaranpaikoista puhuminen on vielä hyvin vähäistä ja lähinnä kieltopainotteista.
13	Jokin lapsentasoinen opastusmateriaali. 5vuotias on jo hyvin kiinnostunut ja ymmärtää, mutta miettii myös voiko kotona/meille tapahtua jotain niin vakavaa, mikä oikeastaan on sähköisku, ja kysyy

	<p>muitakin vaikeita kysymyksiä joihin en osaa heti vastata. Kyselee mitä tehdä jos on makuuhuoneessa ja oviaukko on tulella. Jne.</p>
14	<p>Päiväkotien leluturvallisuus ja lasten käytössä olevat materiaalit mietityttävät. Lapsemme on yksityisessä päiväkodissa Tampereella, jossa kuulemma käy säännöllisesti kaupungin turvallisuusvalvontaa tekevät henkilöt tarkastamassa mm lelujen turvallisuuden. Ihmettyttää se, että tarkastajat eivät ole määränneet käytöstä poistettavaksi esim silminnähdyn vuosikymmeniä vanhoja, pehmeitä muovinukkeja (ftalaatit). Ajanmukaisen lelujen turvallisuuslainsäädäntötiedon tulisi rantautua mielestäni myös tähän rajapintaan.</p>
15	<p>Turvallinen ympäristö on aikuisten tehtävä ja asia, vanhempia lapsia voi tietysti jo opettaa miten toimia jos tulee tulipalo jne.</p>
16	<p>Kodinturvallisuudesta pitäisi puhua lapsille enemmän ja olla materiaalia minkä kautta kävisi niitä läpi lapsen kanssa</p>
17	<p>Kodin vaaranpaikoista keskusteleminen kannattaa hoitaa rennosti ja ystävällishenkisellä otteella. Olen itse masennustaustainen äiti, jolle kaikki aihetta sivuavat tekstit tuntuivat syytökseltä, kuin en välittäisi lapseni turvallisuudesta.</p>
18	<p>Nettisivun voi helposti paketoita appiin jos sen tekee alusta asti sopivilla työkaluilla.</p>

Osa 2. Leikki-ikäisten lasten kanssa työskentelevät

8. Avoin ajatuksille: Millaisia muita keinoja käytätte turvallisuusasioiden opettamiseen lapsille?

1	Paljon tulee arjessa eteen, kuten palovaroittimien testaaminen. Niitä testatessa samalla selitetään miksi niin tehdään.
2	Käydä läpi tietyillä aika välein vaara tekijät. Mitä jos jotain tapahtuu oma osoite hyvä tietää ja minne soitto
3	Ammattilaisten, Poliisin ja palolaitoksen sekä ensiavun vierailut, opetuskäynnit ja teemapäivät ovat parhaita! Ne on uskottavia ja mieleenpainuvia.
4	Tehdään turvasuunnitelmia
5	Ensimmäiseksi kerromme kokoontumispaikan, sillä ympäristö, jossa perheet ovat, on heille tuntematon. Tämän lisäksi käymme läpi turvallisuuteen liittyvää materiaalia, jotka löytyvät perheen asunnosta. Lapset ovat luonnollisesti paikalla keskustelua käydessä ja pohdimme lapsen ikätason huomioonottaen turvallisuuteen liittyviä asioita.
6	Työskentelen lastensuojelussa ja työni kohdentuu perhehoitajien tukeen ja ohjaukseen. Perheeseen saatetaan sijoittaa pieni lapsi ja voimme käydä aikuisten kanssa keskustelua eri-ikäisille sopivista peleistä ja leluista. Yhdenmukaiset mutta ikäkaudet huomioivat "pelisäännöt" turvaavat pienempiä - ja samalla vastuuttavat isompia lapsia.
7	Puhumme lapselle ja vanhemmalle yhdessä mm. kypärän käytön tärkeydestä, vesiturvallisuudesta, turvaistuinten käytöstä. Jaamme nettilinkejä vanhemmille
8	Meillä on vasta 2 vuotias joten kehoitetaan ettei esim tuolilla seisota ja temppuilla
9	Kotitapaturma.fi ikäkausiesitteitä jaetaan vanhemmilla ja keskustellaan yleisimmistä vaaranpaikoista.
10	Jutellaan asioista yleisellä tasolla lapsen kanssa
11	Leikin avulla tutustutaan turvallisuustaitoihin.

10. Avoin ajatuksille: Tuleeko mieleesi muuta millaista tukea tai välineitä kaipaisit turvallisuusasioiden opetukseen tai muuta aiheeseen liittyvää, minkä haluaisit jakaa kansani?

1	Sijaisperheitä on paljon. Perhehoitajille suunnatut koulutukset painottuvat kasvatukseen ja lastensuojeluasioihin. Arjen turvallisuus saattaa kiireisessä arjessa unohtua. Esim. Kriisiperheissä lapsia tulee ja menee. Lastensuojelulapsilla ei välttämättä ole samanlaista itsensuojeluväistoa, kuin ns. tavallisten perheiden lapsilla. Tietoa myös lastensuojelun erityisyys huomioiden. Helpot nettisivut, missä selkeät väli- lehdet esim. myrkytyksistä, lelujen turvallisuudesta, ajankohtaiset tiedotukset ym
2	Täällä neuvolassa jaetaan tarroja rokotuspalkkiona jne. Yhtä hyvin niiden joukossa voisi olla kuvia turvallisuusasioista